

Technická univerzita v Liberci

Fakulta pedagogická

Diplomová práce

Pavčina Svatoňová

2006

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: pedagogiky a psychologie
Studijní program: 2. stupeň
Kombinace: český jazyk – dějepis

**SOUČASNÁ SITUACE VE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ
ETNICKÝCH MENŠIN V NOVÉM BYDŽOVĚ**

**CURRENT SITUATION IN CHILDREN EDUCATION OF
ETHNIC MINORITY IN NOVÝ BYDŽOV**

Autor:

Pavlína Svatoňová (Ryglová)

Podpis:

Adresa:

Stará Skřeněř 4

504 01, Nový Bydžov

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Bělohradská

Počet

stran	slov	grafů	tabulek	pramenů	příloh
55	9 887	3	6	24	5

V Novém Bydžově dne: 4.12.2006

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Novém Bydžově dne: 4.12.2006

Pavína Svatoňová (Ryglová)

Prohlášení:

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 4.12.2006

Podpis:

Poděkování:

Děkuji své rodině, že mě po celou dobu mých studií podporovala a motivovala. Děkuji rodičům, že mi věřili i tehdy, když už já jsem si věřit přestávala. Vedoucí práce PaedDr. Jitce Bělohradské děkuji za příjemné vedení celou diplomovou práci, za její trpělivost a podnětné rady. A v neposlední řadě děkuji za ochotu a spolupráci Honzovi a jeho rodině.

SOUČASNÁ SITUACE VE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ ETNICKÝCH MENŠIN V NOVÉM BYDŽOVĚ

Pavλίna Svatoňová (Ryglová)

DP – 2007

Vedoucí DP: PaedDr. Jitka Bělohradská

Resumé:

Cílem diplomové práce je přiblížit problematiku národnostních menšin v českých školách, konkrétně pak ve školách v Novém Bydžově. První tři kapitoly se věnují obecně pojmům kolem migrační politiky. Následující kapitola popisuje přístup českého školství k národnostním menšinám. Dále je část praktická, která obsahuje výzkum týkající se postojů bydžovských učitelů k tomuto tématu a případovou studii s vietnamským žákem bydžovské školy.

CURRENT SITUATION IN CHILDREN EDUCATION OF ETHNIC MINORITY IN NOVÝ BYDŽOV

Summary:

The purpose of these graduation theses is to approach the national minority in Czech schools, concretely in the schools at Nový Bydžov. First three chapters are dealing with common definition along the migration policy. Following section describes an approach in Czech education up to the national minority. Further is part practical, which contain research relating the position of teachers from NB towards the case study with Vietnam students.

DIE HEUTIGSTE SITUATION IN DER KINDERAUSBILDUNG DER NATIONALEN MINORITÄTEN IN NOVÝ

Zusammenfassung:

Das Diplomarbeitziel ist die Problemem der Nationale Minoritäten in den tschechischen Schulen nahebringen, konkret in den Schulen in Nový Bydžov.

Die ersten dritten Kapitolen widmen sich dem Begriff Wanderungspolitik.

Die folgende Kapitolen beschreiben einen Zugriff auf dem tschechischen Schulwesen zu den Nationalen Minoritäten. Die nächste Kapitel ist praktisch, die die Erforschung über den Lehrer aus Nový Bydžov zu diesem Thema beeinhaletet und die Fallstudie mit einem Schüller aus Nový Bydžov.

OBSAH:

ÚVOD.....	8
1. MIGRACE.....	9
2. MIGRAČNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY.....	10
3. NÁRODNOSTNÍ MENŠINY.....	14
4. VZDĚLÁVÁNÍ CIZINCŮ	16
4.1. CIZINCI NA ČESKÝCH ŠKOLÁCH V ČÍSLECH.....	16
4.2. KOMU JE UMOŽNĚNO VZDĚLÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	18
4.3. VYUČOVACÍ JAZYK	19
4.4. HODNOCENÍ ŽÁKŮ – CIZINCŮ	21
4.5. VZDĚLÁVÁNÍ OBČANŮ EVROPSKÉ UNIE A OBČANŮ TŘETÍCH ZEMÍ, JE V TOM NĚJAKÝ ROZDÍL?	21
4.6. VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ A PROJEKTY MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR V OBLASTI INTEGRACE CIZINCŮ	24
4.7. INTERKULTURNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	27
5. SITUACE PŘÍSTĚHOVALECTVÍ V NOVÉM BYDŽOVĚ.....	31
5.1. Nový Bydžov	31
5.2. OBYVATELSTVO NOVÉHO BYDŽOVA	31
5.3. VZDĚLÁNÍ V NOVÉM BYDŽOVĚ	33
6. VZTAH A PŘÍSTUP BYDŽOVSKÝCH UČITELŮ KE VZDĚLÁNÍ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN	36
6.1. ÚVOD.....	36
6.2. CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY, HYPOTÉZY	36
6.3. METODOLOGIE.....	37
6.4. VÝSLEDKY	38
6.5. OVĚŘENÍ HYPOTÉZ.....	45
6.6. ZÁVĚR	46
7. VIETNAMSKÉ ETNIKUM.....	47
7.1. HISTORIE VIETNAMU LETEM SVĚTEM	47
7.2. VIETNAM DNES	47
7.3. PŘÍCHOD VIETNAMCŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY	48
7.4. VIETNAMSKÁ RODINA	49
7.5. CHOVÁNÍ A ZVYKY TYPICKÉ PRO VIETNAMCE	51
8. KAZUISTIKA ŽÁKA 7. TŘÍDY VIETNAMSKÉ NÁRODNOSTI..	53
8.1. ÚVOD.....	53
8.2. HONZA A JEHO RODINA	53

8.3.	ZÍSKÁNÍ ČESKÉHO OBČANSTVÍ	56
8.4.	ČESKÉ ŠKOLSTVÍ OČIMA HONZOVÝCH RODIČŮ	56
8.5.	METODOLOGIE.....	57
8.6.	KRESBA RODINY A KRESBA ZAČAROVANÉ RODINY	58
8.7.	NEDOKONČENÉ VĚTY A PRAVOPISNÉ CVIČENÍ.....	59
8.8.	DIAGNOSTICKÝ ZÁVĚR.....	60
ZÁVĚR		61
SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ .		62
SEZNAM TABULEK.....		64
SEZNAM GRAFŮ		65
SEZNAM PŘÍLOH.....		66

Úvod

Toto téma diplomové práce jsem si vybrala, protože otázka vzdělávání menšin je v posledních letech aktuální a vzhledem ke vstupu České republiky do EU a následnému otevření hranic bude ještě aktuálnější. Zajímá mě, jak je česká škola na tuto situaci připravena.

Ve všech oblastech našeho života se stále častěji setkáváme s lidmi různých národů, etnických menšin a kultur, výjimku netvoří ani škola. Právě ve škole dochází k úzkému kontaktu mezi žáky samotnými a učitelem a žákem. Na všechny, kteří se účastní vyučovacího procesu, jsou kladeny zvýšené nároky.

Jak tuto situaci řeší české školství? To je jedna z otázek, na kterou se pokusím v následujícím textu odpovědět.

Jedním z cílů této diplomové práce je zmapovat situaci národnostních menšin a jejich vzdělávání v ČR v letech 1993-2004, zvláště z hlediska důsledků odlišnosti kultur a jazykové bariéry pro život a rozvoj dítěte.

Dalším cílem je na základě výzkumné činnosti analyzovat a vyhodnotit současnou situaci vzdělávání dětí z etnických menšin na ZŠ v Novém Bydžově.

1. Migrace

Migrace je „ časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi, neboť lidé se odjakživa přesouvali z místa na místo.“¹

Příčin migrace je několik, v dnešní době můžeme hovořit hlavně o důvodech socioekonomických. Pohyb jde z jihu na sever, jelikož chudý jih má menší možnosti modernizace. Velký příliv imigrantů má za následek snahu o regulaci jejich počtu. Každá země musí tedy nevyhnutelně volit jistou migrační politiku²

„Dnes žije asi 150 miliónu lidí mimo svou mateřskou vlast, mimo zemi, kde se narodili nebo jejíž občanství nesou.“³ Počty migrantů v jednotlivých zemích se liší, největší počet migrantů, asi jednu třetinu, bychom našli v Německu, Velké Británii, Itálii, Francii, Japonsku, Kanadě a USA.

¹ oficiální webové stránky MVČR

² viz kapitola č. 3 s. 5

³ Šišková, T. (ed.): Menšiny....s. 18

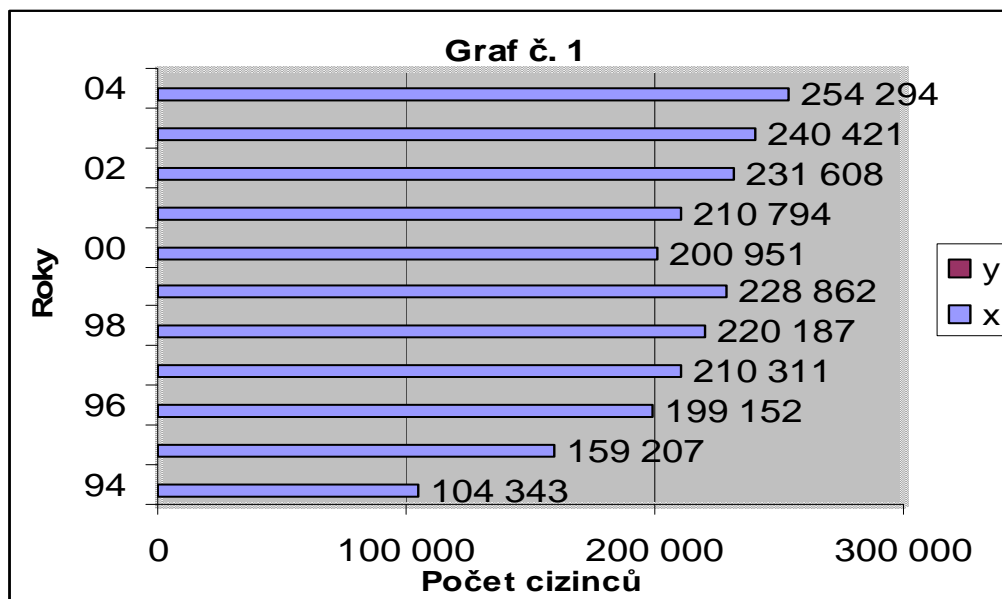
2. Migrační politika České republiky

Stát má hlavní slovo v určení, zda a komu je povolen vstup do země. V České republice odpovídá za problematiku mezinárodní migrace a azylu odbor azylové a migrační politiky, který je úsekem ministerstva vnitra. Cílem odboru v oblasti azylové problematiky je poskytnout účinnou ochranu a pomoc cizincům v těžké životní situaci v souladu s podmínkami vymezenými v zákoně o azylu a zároveň zabránit účelovému zneužívání institutu azylu. Česká republika se mimo jiné řídí i zákony EU a OSN např.: *Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace* (OSN, 1965), *Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin* (Rada Evropy, 1995), související zákon o právech příslušníků národnostních menšin a směrnice, jejímž základem je zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový či etnický původ. EU i USA dovoluje volný tok zboží, kapitálu, informací, ale pohyb obyvatel je omezen.

Do roku 1989 byla Česká republika „uzavřenou“ společností a problém přistěhovalectví nemusela řešit, ale od roku 1990 počet imigrantů rok od roku stoupá. V roce 1994 žilo v České republice 104 343 cizinců a v roce 2004 jich zde žilo již přes 250 tisíc.⁴ (viz graf č. 1)

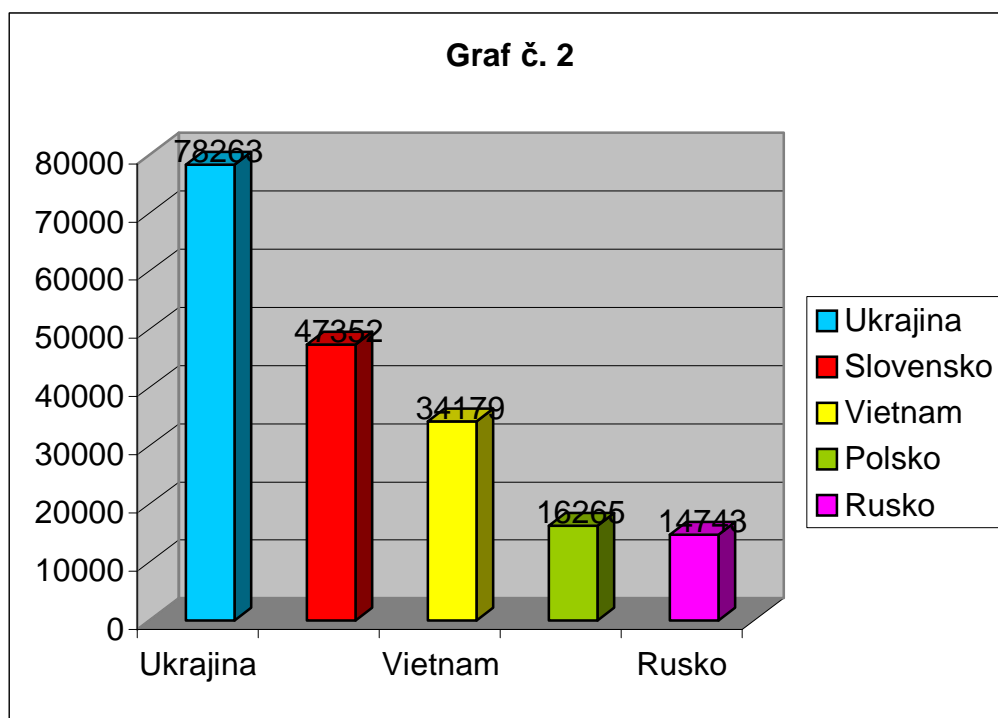
⁴ český statistický úřad

Graf 1 - Počet cizinců od roku 1994 - 2004

Na grafu č. 2 můžeme vidět pět národností, které jsou v České republice nejpočetnější.

Graf 2 - Nejpočetnější národnostní menšiny v ČR

Podle několika hledisek dělíme osoby na našem území do různých kategorií.

- 1) *občané a cizinci* – určující je státní občanství, pokud jej máme, jsme občanem České republiky a z toho vyplývají naše práva a povinnosti. Bez státního občanství jsme cizincem.
- 2) *uprchlíci* – cizinci, kteří mají ve státě, jehož státní občanství mají, odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro politické přesvědčení. Uprchlík má stejná práva jako občan ČR s několika výjimkami: nemá volební právo, nepodléhá branné povinnosti11.listopadu byl vydán zákon o azylu č. 325/1999 Sb.. Zákon hovoří o tzv. azylových zařízeních. Rozumí se tím přijímací středisko a integrační azylové středisko. Na území ČR existuje několik uprchlických táborů (Zastávka u Brna, Bělá pod Bezdězem, Havířov, Seč, Zbýšov u Rosic, Stráž pod Ralskem ad.).

Migrační proces prochází určitými fázemi, pro emigraci i imigraci ve vztahu k českému prostředí je možné aplikovat čtyři hlavní fáze migrace:

1. První fáze zahrnuje příčiny odchodu migranta ze své země a příčiny, které jej vedou k výběru země nové.
2. Přemístění je fáze druhá. Průběh transferu může velmi ovlivnit další fázi, fázi adaptace migranta v cizím prostředí.
3. Sama třetí fáze adaptace probíhá v několika dalších fázích (legalizace pobytu, zajištění bydlení, zaměstnání, vzdělání dětí, osvojení jazyka, přivyknutí kultuře aj.) Adaptace je

ovlivněna samotnými migranty, ale také migrační politikou země.

4. Poslední fáze může mít několik podob od bezproblémového soužití s okolím – asimilace až po marginalizaci (vytlačení na okraj společnosti) či dokonce segregaci (silné odmítnutí majoritou). Dalším výsledkem migračního procesu může být další emigrace, často i reemigrace.

3. Národnostní menšiny

1. „Společenství občanů České republiky žijící na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

2. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“⁵

Z této definice je patrné, že příslušník národnostní menšiny se od majority v několika směrech liší a právě odlišnost od většiny bývá velmi často příčinou *diskriminace* (vylučování, omezování, jiné chování založené na rase, barvě, etnickém původu apod.). Můžeme říci, že diskriminace má původ v *xenofobii* (strach z neznámého, odlišného, jiného).

Samozřejmostí by měla být státem zajištěná ochrana menšin před diskriminací. V České republice se nejčastěji s diskriminací setkává nejpočetnější menšina, Romové.

Častou příčinou rasové diskriminace jsou předsudky a stereotypy. Stereotyp chápeme jako zevšeobecnující mínění o skupinách, určité

⁵ zákon č. 273/2001 Sb.

vlastnosti připisujeme celé skupině. Někdo nevidí mezi předsudkem a stereotypem rozdíl, ale podle mě může stereotyp být na rozdíl od předsudku i pozitivní. Např. o Američanech se obecně myslí, že jsou flexibilní nebo že Němci jsou pořádní a dobří organizátoři. Naopak předsudek obsahuje zhodnocení negativní, př. Němci jsou autoritativní, hluční a roztahovační. K vytvoření předsudků napomáhají negativní zkušenosti s jedinci dané skupiny a také jsou předávány a udržovány tradicí. Např. Ve většině z nás je zakódováno, že Romové kradou, myslíme si to o nich i přesto, že nás osobně nikdy žádný Rom neokradl nebo málokterý žák si ve třídě sedne vedle Roma dobrovolně. Bohužel to někdy podporují sami vyučující, a to mluvím z vlastní zkušenosti, kdy nám bylo v mateřské škole vyhrožováno, že pokud budeme zlobit, půjdeme na vycházku ve dvojici s Romem. Diskriminaci můžeme rozdělit do dvou základních skupin:

- a) násilnou – násilné trestné činy
- b) nenásilnou – diskriminace v oblasti bydlení, vzdělávání, zaměstnání apod.

Takovým protikladem rasové diskriminace je snaha o integraci (splynutí, zapojení se, přizpůsobení se novému prostředí) národnostních menšin.

4. Vzdělávání cizinců

4.1. *Cizinci na českých školách v číslech*

„V České republice studovalo ve školním roce 2004/05 na všech typech škol **38 438** cizinců. Celkový počet všech žáků a studentů činil **2 156 055** (včetně občanů ČR), cizinci tvořili **1,8 %** z nich.“⁶

Z celkového počtu cizinců na školách tvořili žáci základních škol 31 %. Na základních školách a v mateřských školách je nejvíce zastoupena národnost vietnamská, pak jsou to děti z Ukrajiny, Slovenska a Ruska. Největší počet cizinců na školách tvoří vysokoškoláci - 48 %. Studia na vysokých školách využívají především studenti ze Slovenska a ruský mluvících zemí. Od roku 1997/98 se počet cizinců na vysokých školách zčtyřnásobil. Ze středních škol navštěvují cizinci především gymnázia a střední odborné školy. Vietnamci opět tvoří většinu ze všech cizinců studujících na gymnáziích. Na středních odborných školách a učilištích je nejvíce žáků - cizinců z Ukrajiny.

⁶ Český statistický úřad

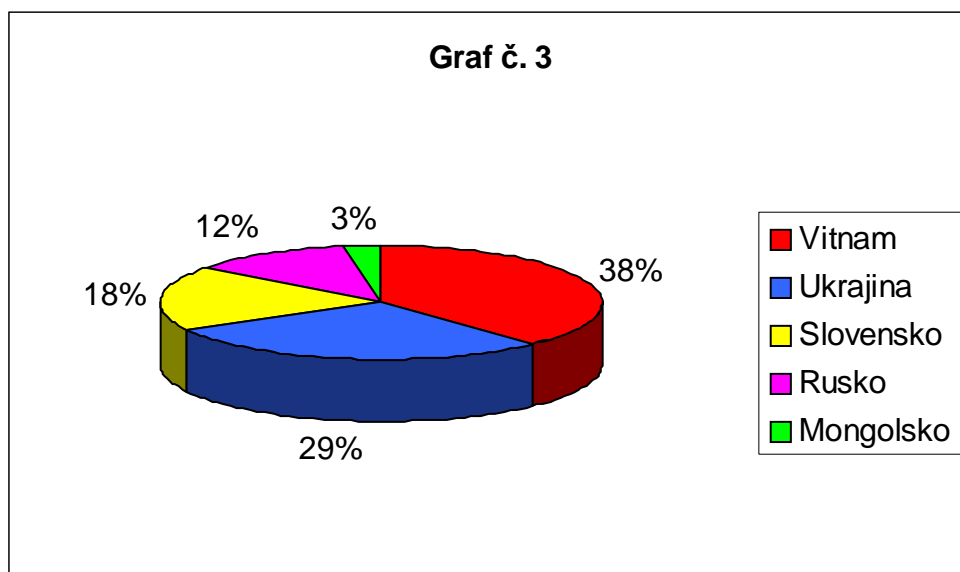
Tabulka č. 1

Počet žáků podle státního občanství na základních školách ve školním roce 2004/2005 ⁷

Státní občanství	Počet žáků
Celkem	917 738
Česká republika	905 878
cizinci	11 860
z toho s trvalým pobytem	6 809
z toho s dlouhodobým pobytem	4 729
z toho azylanti	306
z toho nezjištěno	16
Vybrané země	
Vietnam	3 482
Ukrajina	2 662
Slovensko	1 675
Rusko	1 057
Kazachstán	233
Mongolsko	258
Arménie	209
Bělorusko	176
Srbsko a Černá Hora	155
Moldavsko	188
Polsko	144
Čína	176
Rumunsko	133
Bulharsko	141
Německo	144
Chorvatsko	106
Spojené státy	116
Bosna a Hercegovina	21
Ostatní	391

⁷ Český statistický úřad

Graf č. 3 - Pět nejčastějších národnostních menšin na českých základních školách

4.2. Komu je umožněno vzdělání v České republice

Cizinci v České republice mají za určitých podmínek umožněn stejný přístup ke vzdělání jako občané České republiky. Pro objasnění těchto podmínek a především pro zajištění jednotného postupu při vzdělávání cizinců vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále „MŠMT“) ve spolupráci s Ministerstvem vnitra **Pokyn 21836/2000-11 ke vzdělávání cizinců v základních školách, středních školách a vyšších odborných školách, včetně speciálních škol, v České republice.**

Podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších zákonů je umožněno bezplatné vzdělání :

- a) cizincům, kterým bylo uděleno povolení k trvalému pobytu v České republice,
- b) cizincům, kteří na území České republiky pobývají přechodně a to jak cizincům bez víza, s vízem k pobytu do 90 dnů a vízem k pobytu nad 90 dnů,
- c) azylantům,
- d) cizincům, kteří žádají o azyl,
- e) cizincům s vízem za účelem strpění pobytu,
- f) cizincům, kteří jsou pod dočasnou ochranou.

Oprávnění k pobytu na území České republiky musí žadatelé o vzdělání předložit řediteli školy nejpozději v den nástupu do školy. Pokud žadatel toto oprávnění doposud nemá, může ho ředitel školy přijmout podmíněně.

4.3. *Vyučovací jazyk*

Už bylo napsáno, že cizinci mají stejné podmínky ke studiu jako občané České republiky. Stejnými podmínkami se rozumí, že jejich vzdělání je bezplatné, mají stejné podmínky pro přijetí a průběh studia apod. Na druhou stranu musí také být schopní vzdělávat se v jazyce českém, protože vyučování ve školách probíhá v českém jazyce. Výjimku tvoří žáci ze Slovenské republiky, kteří mají možnost plnit své vyučovací povinnosti ve slovenském jazyce, kromě předmětu český jazyk – literatura. V jiném jazyce může výuka probíhat pouze se souhlasem MŠMT. Existují samozřejmě také školy s rozšířenou výukou cizích jazyků nebo školy, ve kterých probíhá výuka pouze v jazyce cizím, většinou angličtině, němčině či francouzštině. Tyto školy ale patří

do skupiny speciálních škol a velmi často se jedná o školy soukromé s akreditací od MŠMT.

Listina základních práv a svobod a zákon o právech příslušníků národnostních menšin umožňuje národnostním menšinám vzdělání v jejich vlastním jazyce. V tom případě se jedná o školy státní a bezplatné. V České republice tuto možnost využívá pouze polská národnostní menšina. „Třidu příslušného ročníku mateřské školy lze zřídit, pokud se ke vzdělání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně osm dětí s příslušností k národnostní menšině, třídu příslušného ročníku základní školy lze zřídit, pokud se ke vzdělání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně deset žáků s příslušností k národnostní menšině, mateřskou školu nebo základní školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně dvanácti dětmi. Třidu příslušného ročníku střední školy lze zřídit, pokud se ke vzdělání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně dvanáct žáků s příslušností k národnostní menšině, střední školu lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně patnácti žáky s příslušností k národnostní menšině.“⁸ Na těchto školách jsou vysvědčení, výuční listy, diplomy o absolutoriu vydávány dvojjazyčně.

Škola nemá povinnost cizince doučovat českému jazyku, ale pro azylanty jsou zajištěny kurzy českého jazyka. MŠMT ve spolupráci s Ministerstvem vnitra vydalo **Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k zajištění kurzů českého jazyka pro azylanty**. Tato možnost je nabídnuta azylantům vždy 30dnů po sdělení Ministerstva vnitra o udělení azylu. „Výuka bude probíhat ve skupinových i

⁸ Zákon o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělání § 14

individuálních kurzech s časovou dotací 100 hodin v případě individuální výuky a 150 hodin v případě výuky skupinové s dobou trvání kurzu maximálně 10 měsíců.“⁹

4.4. *Hodnocení žáků – cizinců*

Cizinci musí být před nástupem do jakéhokoli typu školy schopni domluvit se a porozumět v českém jazyce, ale při jejich hodnocení bývá přihlédnuto k úrovni znalosti českého jazyka. Během prvního roku docházky ve škole nemusí být žák – cizinec klasifikován z předmětu český jazyk – literatura.

Při přijímacích zkouškách na střední školu nedělá žák – cizinec klasickou písemnou zkoušku z českého jazyka, ale je přijat na základě rozhovoru, kde musí dokázat, že je schopen plynně reagovat v českém jazyce.

4.5. *Vzdělávání občanů Evropské unie a občanů třetích zemí, je v tom nějaký rozdíl?*

Tím, že Česká republika vstoupila do Evropské unie „nabyla účinnosti celá řada nových právních předpisů případně novel předpisů stávajících, které jsou výsledkem implementace či jiné formy převzetí práva ES do právního řádu ČR.“¹⁰ Volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu to je základ zakládající smlouvy Evropského společenství. Pro školství je důležitý především volný pohyb osob, ten zajišťuje, že při zaměstnávání osob, přijímání dětí do škol je se všemi občany EU zacházeno stejně a musí být odstraněny všechny překážky, které by

⁹ Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k zajištění kurzů českého jazyka pro azylanty

¹⁰ Právní výklad č. 1 stanovisko č. 6

mohly volnému pohybu osob bránit. Předpisy EU samozřejmě myslí i na diskriminaci, a proto je v předpisech EU zakotven tzv. princip nediskriminace. Občané Evropské unie mají tedy stejné právo na vzdělání jako občané České republiky a školský zákon to respektuje.

Školský zákon zaručuje osobám se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům přístup ke vzdělání za stejných podmínek jako občanům České republiky. V odstavcích 5 a 7 jsou popsány okolnosti za jakých jsou děti ze zemí Evropské unie začleňovány do škol. Toto ustanovení „vychází ze směrnice 77/486/EHS z 25. 7. 1977 týkající se vzdělávání dětí migrujících pracovníků a konkretizuje ji do našich podmínek. Zároveň se v souladu s touto směrnicí stanoví, že pro tyto děti zajistí krajský úřad bezplatnou přípravu českého jazyka, která jim umožní začlenit se do vzdělávání v základní škole, rovněž bude tento orgán podle svých možností podporovat výuku mateřského jazyka těchto dětí a kultury země původu.“¹¹ Více o jazykové přípravě stanovuje vyhláška č. 48/2005 Sb.

Největší rozdíl mezi občany Evropské unie a občany třetích zemí v možnosti studovat je v prokázání oprávnění pobytu, pro občany Evropské unie a jejich rodinné příslušníky není prokázání oprávnění pobytu podmínkou zahájení vzdělávání, jejich občanství může být doloženo např. cestovním pasem nebo průkazem totožnosti, naopak občané třetí země musí oprávnění k pobytu dodat řediteli nejpozději v den nástupu do školy. Stejně podmínky jako mají občané Evropské unie k zahájení studia, mají podle zákona 326/1999 Sb. i občané Švýcarska, Islandu, Lichtenštejnska a Norska.

¹¹ Právní výklad č. 1

Dokumenty nutné k prokázání oprávnění pobytu na území České republiky:

1. občané Evropské unie (včetně občanů Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska)

cestovní, diplomatický, služební a úřední pas nebo průkaz totožnosti

2. rodinní příslušníci občanů Evropské unie (včetně občanů Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska), kteří nejsou občany některého z těchto států

pokud rodinný příslušník – občan Evropské unie požádá o povolení k trvalému nebo přechodnému pobytu stačí průkaz o povolení k pobytu, pokud rodinný příslušník – občan Evropské unie o povolení nepožádá, podléhají tito cizinci stejnému režimu jako ostatní cizinci v České republice

3. ostatní cizinci pobývající v České republice přechodně

a) bez víza – cestovní doklad

b) krátkodobé vízum (do 90 dnů) – vízum v cestovním dokladu, osoba mladší 15 let, která nemá vlastní vízum, vízum v cestovním dokladu jiného cizince

c) dlouhodobé vízum (nad 90 dnů) – vízum v cestovním dokladu, osoba mladší 15 let, která nemá vlastní vízum, vízum v cestovním dokladu jiného cizince

d) povolení k dlouhodobému pobytu – průkaz o povolení k pobytu, cizinci mladšímu 15 let se vydává správní rozhodnutí

4. ostatní cizinci pobývající v České republice trvale

správní rozhodnutí vydané Policií ČR + průkaz o povolení k pobytu, cizinci mladšímu 15 let se vydává správní rozhodnutí

5. žadatelé o udělení azylu

průkaz žadatele o udělení azylu, žadatel mladší 15 let může být zapsán v průkazu rodičů

6. azylanti

průkaz povolení k pobytu azylanta – děti azylanta mladší 15 let může být zapsán v průkazu rodičů

7. žadatel o poskytnutí dočasné ochrany

průkaz žadatele o poskytnutí dočasné ochrany – žadatel mladší 18 let může být zapsán v průkazu rodičů

8. cizinec požívající dočasné ochrany

průkaz cizince požívajícího dočasné ochrany - žadatel mladší 18 let může být zapsán v průkazu rodičů

4.6. Vzdělávání pedagogických pracovníků a projekty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR v oblasti integrace cizinců

Můžeme říci, že v oblasti základního školství zatím není této oblasti věnována zvlášť velká pozornost. Profesní příprava učitelů v oblasti jazykové výuky a vzdělávání žáků – cizinců je minimální. „Nedostatek pozornosti je věnován pedagogickému výzkumu, zejména v oblasti jazykového vzdělávání cizinců, vývoj vzdělávacích programů českého jazyka pro cizince, metodiky práce učitele v multikulturním kolektivu žáků, metodiky výuky jednotlivých předmětů a tvorbě odpovídajících učebnic a učebních pomůcek.“¹² Tento problém by měl nově řešit školský zákon, kde by měly být vytvořeny podmínky pro realizaci

¹² IV. 4.6. Vzdělávání – koncepce integrace cizinců na území ČR

demokratické výchovy, měl by být kladen větší důraz na výchovu k toleranci, uznávání principů demokracie a lidských práv. Měla by tam být také dořešena otázka vzdělávání dospělých cizinců.

V této době vydal Klub Hanoi, s finanční podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a sponzorskými dary vietnamských podnikatelů, publikaci *S vietnamskými dětmi na českých školách*. V této knize může učitel mimo jiné najít realie Vietnamu, seznámit se s jejich kulturou, zvyky a přečíst si některé zkušenosti s výukou vietnamských dětí. Bohužel tato kniha není volně k dostání, určitý počet výtisků byl zaslán Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, další jsou rozesílány na základní školy, kde je vyšší počet vietnamských žáků a nevládním organizacím. Multikulturní centrum Praha vydalo knihu *My a ti druzí*, což je příručka pro multikulturní výchovu, ve které učitelé naleznou spoustu her, soutěží, písniček menšin a o menšinách.

Pro rok 2006 byl Ministrem školství, mládeže a tělovýchovy ČR vyhlášen *Program na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR*. Jde o finanční dotaci jistých projektů. Prvním z nich jsou *Projekty k podpoře multikulturní výchovy dětí a mládeže*. Jde o „projekty lokálního a regionálního charakteru s cílem podpořit výchovu k vzájemné toleranci, proti rasismu a xenofobii“.¹³ V rámci těchto projektů by mělo být i vypracování manuálu o multikulturní výchově pro pedagogy. Dále jde o *Projekty na podporu výuky českého jazyka jako cizího jazyka*. Projekty zahrnují vzdělávání cizinců - dětí i dospělých, vydávání moderních učebnic, slovníků a vyučovacích

¹³ Vyhlášení programů MŠMT na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR pro rok 2006

pomůcek. Také by měly být uspořádány semináře věnované problematice vzdělávání cizinců.

V roce 2004 provedla Česká školní inspekce, na základě požadavku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, tematicky zaměřenou inspekci - *Vzdělávání cizinců - žadatelů o azyl v základních školách*. Inspekce proběhla v deseti školách a v šesti z nich byly zřízeny vyrovnávací třídy. Pro tyto třídy nejsou vypracovány žádné speciální učebnice. Školy vyučují podle vzdělávacího programu Základní škola a ve školách probíhá multikulturní výchova bez větších problémů.

Rozmanitost ve škole - umění jednat v interkulturních situacích, takto se nazývají vzdělávací semináře, které na podzim 2005 zrealizovalo Multikulturní centrum Praha za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Semináře byly určeny pedagogům, jak stávajícím tak i budoucím. V rámci semináře pedagogové prošli protipředsudkovým tréninkem, učili se jak nejlépe předcházet a řešit problémy vznikající v multikulturním kolektivu.

Další vzdělávací seminář Multikulturního centra Praha je *Interkulturalita a média*. Kurz se zabývá obrazem menšin, který vytváří média. Účastníci se učí, jak správně luštit informace o menšinách, které jsou nám zprostředkovány médii.

Velmi přínosným seminářem shledávám seminář *Multikulturní vzdělání pro tolerantní společnost*, seminář je určen dětem i dospělým a během něho jsou seznámeni s kulturami národnostních menšin, se kterými se v současnosti nejvíce setkávají ve školách. Pro děti je připravena série interkulturních dílen a pro učitele je připraveno metodické školení k dílnám.

Dalším kurzem, který učitele seznamuje s metodikou interkulturních dílen, je kurz *Dětem o menšinách – kurz k metodice interkulturních dílen*. Kurz vznikl v rámci projektu *Vzdělávání pro sociální spravedlnost*.

Posledním seminářem, který bych chtěla zmínit je *Vzdělávání k lidským právům pro učitele*. Myslím si, že tento seminář, ač není přímo zaměřen na národnostní menšiny, je pro učitele také velmi přínosný, jelikož učitel nejen vzdělává, ale i vychovává a dodržování lidských práv je základem slušného chování.

4.7. Interkulturní vzdělávání

Interkulturní vzdělávání je součástí rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední školy. Interkulturní vzdělávání, někde můžeme nalézt multikulturní výchova, by mělo vést k respektujícím se vztahům mezi příslušníky z různých sociokulturních prostředí. Občané by měli respektovat práva, identitu, postoje lidí kolem sebe, ať už se tito lidé liší barvou pleti, kulturními zvyklostmi nebo jazykem. Mnoho lidí nerespektuje u druhých jakoukoli odlišnost, vadí jim už jen jiné zájmy, názory či sexuální orientace. To vše by mělo být díky interkulturní výchově alespoň částečně odbouráno. Ideálním výsledkem by bylo, aby jedinec odlišnost chápal pozitivně a naučil se ji využít tak, aby byla pro něj přínosem.

Jednou z překážek, která stojí mezi respektováním se navzájem, je komunikace. Na našem území spolu žije několik minorit (menšin), některé jsou rozeznatelné na první pohled, ale některé poznáme až podle jejich odlišného chování. Zvlášť patrné jsou rozdíly při komunikaci. Komunikací rozumíme přenos informací mezi minimálně

dvěma účastníky (mluvčím a posluchačem), a to prostřednictvím určitého signálního systému znaků (kódu). Komunikaci ovlivňuje několik faktorů **a) vnitřní** – podněty, které pocházejí z minulosti i přítomnosti (hodnoty, vnímání, předpojatost a komunikační styl)

b) vnější – podoba sociálně psychologická, kulturní, společensko-politická.

Během komunikace můžeme udělat spoustu chyb, nejhorší z nich je nepochopení mluvčího. K špatnému pochopení mluvčího dochází mimo jiné i proto, že každý máme jinou kulturu, etnický původ, jiné zkušenosti, přání atd.

Komunikaci ovlivňují mimo jiné hodnoty, těm se učíme již od malička, přebíráme je od rodičů, prarodičů a společnosti. Ukazují nám co je správné, důležité a naopak. Z toho je patrné, že každá národnost má hodnoty odlišné. „Historie a životní podmínky národnostních minorit nebo etnických skupin migrantů a cizinců, a tedy i jejich tradice, hodnoty a zkušenosti mohou být odlišné od hodnot české majority (většina).“¹⁴ A právě odlišné hodnoty se velmi často stávají příčinou nepochopení a následně konfliktu.

Během komunikace je také velmi důležité, jak druhého vnímáme, jak na nás působí. Vnímání každého z nás je jiné, protože každý z nás vychází z jiné zkušenosti, zážitku a informace.

Ke komunikaci nevyužíváme jen slova, ale i gesta, výrazy tváře, tón hlasu, souhrn toho všeho nazýváme komunikační styl. Komunikační styl každého z nás je individuální, je ovlivněn kulturou, tradicemi, zvyky, z čehož vyplývá, že komunikační styly národností např. z Asie

¹⁴ Šišková, T. (ed.): Menšiny a migranti v České republice. Praha 2001. s.14

jsou samozřejmě diametrálně odlišné od komunikačního stylu Evropanů.

Komunikovat a nebránit se komunikaci s odlišným jedincem, to je také jedna z náplní interkulturní výchovy. Když spolu budou jedinci komunikovat, více se poznají a budou více respektovat svou odlišnost.

Další velkou bariéru při soužití lidí v multikulturní společnosti tvoří předsudky. Ty vznikají na základě tradic, zkušeností, informací apod. Předsudek je vždy negativní, obsahuje záporné hodnocení a odsouzení. Interkulturní vzdělávání nemůže samozřejmě předsudky odbourat úplně, ale může žáky naučit o těchto problémech více přemýšlet.

Při interkulturní výuce není student pasivním příjemcem informací, ale naopak. Student je v hodině aktivní, probíhají diskuse, brainstorming, hry, při kterých musí děti spolupracovat atd. První co by měly děti obsáhnout jsou jisté znalosti o různých etnických, kulturních a sociálních skupinách, se kterými přijdou do styku. S těmito vědomostmi se pak pracuje dál. Učí se orientovat v multikulturním světě, předcházet a čelit konfliktům založeným na diskriminaci, předsudcích a intoleranci.

Diskuse o předsudcích bývají velmi živé, jelikož každý z nás má nějakou osobní zkušenost s předsudky, i kdyby šlo jen o střet starší a mladé generace. Během výuky je také dobré studentům připomenout, že tak jak oni odsuzují cizince u nás, tak byli a jsou Češi odsuzováni v zahraničí, především na západě. Těsně po revoluci visely v rakouských supermarketech nápisy *Češi nekrást tady!* Což by jim samotným také jistě nelichotilo a argumentovali by tím, že oni přece nekradou.

Bez jakékoli pochybnosti můžeme říci, že interkulturní výchovy ve školách je třeba, cizinec ve třídě už není výjimkou a my všichni se musíme naučit spolu žít.

5. Situace přistěhovalectví v Novém Bydžově

5.1. Nový Bydžov

Nový Bydžov najdeme ve východních Čechách zhruba 30km od Hradce Králové.

O Novém Bydžově, původně městě královském, jsou první dochované poznámky z roku 1305. V roce 1751 byl Nový Bydžov určen za sídelní město nově vzniklého Bydžovského kraje, rozkládající se od Krkonoš přes Vrchlabí, Jilemnici, Novou Paku, Jičín, Hořice, Nový Bydžov, Chlumeck nad Cidlinou a Poděbrady až k Salské. Později bohužel bylo sídlo kraje přeneseno do Jičína, v této době byl Bydžov největším městem kraje a v roce 1850 měl 4 919 obyvatel. Postupně však Bydžov ztrácel na prestiži. Ale ani dnes nemůžeme říci, že by Nový Bydžov bylo mrtvé město, i nadále je vyhledávaný především obyvateli z Chlumecka a Smidarska.

5.2. Obyvatelstvo Nového Bydžova

V Novém Bydžově vždy žila a dosud žije silná komunita Rómů, nevím, zda je tento výraz správný, jelikož podle výzkumu a prostudování dokumentů se k romské národnosti hlásilo v roce 2001 pouze 11 obyvatel. Když jsem byla kvůli výzkumu na místní Zvláštní škole Fr. Palackého, bylo mi paní ředitelkou řečeno, že všechny jejich děti jsou národnosti české, i když je patrné, že většina tamních dětí patří k romskému etniku. Tato komunita žije trochu odděleně, většina dětí navštěvuje Zvláštní školu, mají vlastní hospodu a na první pohled je patrné, že k asimilaci mezi ostatní obyvatelstvo jen tak nedorazí.

I v Novém Bydžově se začalo po revoluci usazovat obyvatelstvo jiného etnika, především vietnamského, začali obchodovat na tržnicích a dnes mají několik kamenných obchodů s oděvy či potravinami. Tito obyvatelé s sebou většinou přivedli i své rodiny, na rozdíl od nově přicházejících mužů z bývalého východního bloku, kteří zde pracují převážně ve stavebnictví a za svými rodinami dojíždějí.

V Novém Bydžově žilo v roce 2001 celkem 7201 obyvatel, z toho mělo 47 obyvatel jiné státní občanství než české a 136 obyvatel se hlásí k jiné národnosti než české (viz. tabulka č. 2).

Tabulka č. 2

Obyvatelstvo Nového Bydžova podle pohlaví, podle druhu pobytu, státního občanství a národnosti ¹⁵

Druh pobytu, státní občanství národnost	Muži	Ženy	Celkem	
			Abs.	%
Obyvatelstvo úhrnem	3496	3705	7201	100
z toho s trvalým pobytem	3482	3697	7179	99,7
z toho s dlouhodobým pobytem	14	8	22	0,3
Osoby se státním občanstvím				
Česká Republika	3471	3683	7154	99,3
Slovenská Republika	8	4	12	0,2
Státy EU	-	-	-	-
ostatní	17	18	35	0,5
Obyvatelstvo podle národnosti				
česká	3370	3588	6958	96,6
moravská	3	2	5	0,1
slezská	-	-	-	-
slovenská	31	27	58	0,8
romská	4	7	11	0,2
polská	3	3	6	0,1
německá	8	4	12	0,2
ruská	-	-	-	-
ukrajinská	4	8	12	0,2
vietnamská	4	9	13	0,2
ostatní	12	7	19	0,3
nezjištěna	57	50	107	1,5

5.3. *Vzdělání v Novém Bydžově*

V Novém Bydžově jsou tři základní školy, Základní škola Karla IV. a Základní škola V. Kl. Klicpery, na kterých proběhlo mé šetření. Dále je zde Zvláštní škola F. Palackého. Po absolvování školy základní, mohou

¹⁵ Městský úřad Nový Bydžov, tab. č. 111 SLDB 2001

žáci pokračovat ve studiu na několika školách středních: Gymnáziu, Vyšší odborné škole a střední odborné škole, Střední odborné škole a středním odborném učilišti. Nový Bydžov zajišťuje samozřejmě i předškolní vzdělání ve dvou mateřských školách a pro děti se zájmem o hudbu a kreslení je provozována Základní umělecká škola.

Cizinců na těchto základních školách bylo ve školním roce 2005/06 celkem 9. Pro srovnání jsem se byla informovat i na Základní škole V. Kl. Klicpery v Chlumci nad Cidlinou, což je spádová oblast Chlumecka (viz tabulka č. 3, 4, 5). Na Zvláštní škole F. Palackého je celkem 64 žáků, ale ani jeden není jiné národnosti než české.

Tabulka č. 3

Počet žáků na ZŠ Karla IV.

	Chlapci	Dívky	Celkem
1. stupeň	163	128	291
2. stupeň	150	131	281
celkem	313	259	572
jiné národnosti než české	počet	třída	omezení
vietnamská	10	7	bez omezení

Tabulka č. 4

Počet žáků na ZŠ V. Kl. Klicpery

počet žáků celkem	489		
jiné národnosti než české	počet	třída	omezení
vietnamská	6	-	-
jugoslávská	1	-	-
ukrajinská	1	-	-

Tabulka č. 5

Počet žáků na ZŠ v Chlumci nad Cidlinou

	Chlapci	Dívky	Celkem
1. stupeň	130	164	294
2. stupeň	183	185	368
celkem	313	349	662
jiné národnosti než české	počet	třída	omezení
vietnamská	2	5. 7.	bez omezení
slovenská	2	8. 9.	bez omezení

6. Vztah a přístup bydžovských učitelů ke vzdělání národnostních menšin

6.1. Úvod

Pokud přijde do školy, třídy nový žák, učitel i žáci stojí před nelehkým úkolem. Což teprve poté, když je to žák jiné národnosti. Učitelem by mělo být zajištěno bezproblémové soužití příslušníků různých etnik, měly by být vytvořeny rovnoprávné podmínky pro rozvoj všech žáků. V dnešní době je prosazováno multikulturní vzdělávání, kde nejde o úplnou asimilaci žáka-cizince, ale o vzájemné respektování kulturních odlišností a hodnot.

6.2. Cíle, výzkumné otázky, hypotézy

Výzkum měl odpovědět na některé základní otázky, týkající se výuky národnostních menšin a přiblížit nám situaci národnostních menšin na základních školách v Novém Bydžově.

HLAVNÍ CÍLE VÝZKUMU:

Zjistit, jaké mají učitelé/ky zkušenosti s výukou cizinců.

Počítají bydžovské školy se stále se zvyšujícím počtem cizinců ve třídách? Jsou na tuto skutečnost připraveny?

Jaká je dosavadní praxe s výukou žáků–cizinců na bydžovských školách?

HYPOTÉZY:

1. Učitelé/ky využívají odlišnosti cizinců ve prospěch výuky.
2. Nemají problémy s integrací žáků-cizinců.
3. Předpokládám, že se v různých formách setkali s projevy rasismu.
4. Ve škole probíhá nějakým způsobem interkulturní vzdělávání.
5. Škola má k dispozici odbornou literaturu s tematikou multikulturní výchova, národnostní menšiny apod.

6.3. Metodologie

Základním metodickým aparátem byl dotazník. Dotazník je napsán v českém jazyce a skládá se ze třinácti otevřených otázek. Záměrně jsem volila typ otevřených otázek, abych se dozvěděla o daném tématu co nejvíce. Ale i přesto, že mnoho otázek si žádalo alespoň několikaslovní odpověď, dostalo se mi stručného ano či ne, popřípadě nevím. Musím říci, že jsem byla zklamána neochotou učitelů věnovat dotazníku jen několik málo minut. Dotazníky jsem donesla vedení školy a to je předalo dále pedagogickým pracovníkům, po několika dnech jsem si je měla vyzvednout. Na školy jsem musela několikrát, abych měla alespoň trochu uspokojivý počet vyplněných dotazníků. Na ZŠ V. Kl. Klicpery jsem nakonec oslovila několik učitelů osobně, jelikož jsem po měsíci měla stále jen šest vyplněných dotazníků. Od mnohých se mi dostalo odpovědi, že nikdy nikoho jiné národnosti neučili a tudíž na to nemají žádný názor a nic mi nevyplní, tato reakce mě dost nemile překvapila. Obecně lze říci, že nejsvědomitěji dotazník vyplnily učitelky z 1. stupně.

Výběr respondentů nebyl náhodný, dotazník byl předán všem 62 učitelům na základních školách v Novém Bydžově. Vyplněný

dotazník celkem vrátilo 35 učitelů, tedy 57%. Dotazník byl anonymní, z osobních údajů mě zajímala pouze aprobace a délka praxe dotazovaného učitele/ky.

6.4. Výsledky

ZŠ Karla IV.

Na Základní škole Karla IV. je celkem 32 učitelů, dotazník vyplnilo a vrátilo 17 učitelů, z toho jich 7 učí méně než 15 let a 10 více jak 15 let. Zajímavé je, že úměrnost mezi délkou jejich praxe a počtem cizinců, které během své praxe učili, není přímá. Není výjimkou, že učitel s daleko kratší praxí učil větší počet cizinců než jeho kolega s dlouholetou praxí. Devět učitelů učilo během své praxe méně jak čtyři cizince, zbylých osm učitelů učilo během své praxe čtyři a více cizinců.

Na otázku *Pokud jste učil/a více národností, vidíte mezi nimi nějaké rozdíly? (obecné charakteristiky – společné znaky projevů chování, přístup ke vzdělání apod.)* odpovědělo záporně deset učitelů, ostatních sedm určité rozdíly vidí, obecně jsou velmi kladně hodnoceni žáci a žákyně národnosti vietnamské, v hodnocení se objevují slova jako: cílevědomost, pracovitost, skromnost, píle a svědomitost. Někteří učitelé se u této otázky vyjádřili k romskému etniku, vesměs jde o záporné hodnocení jejich nezájmu o výuku. Jeden z učitelů měl kladnou zkušenost s Ukrajinou a jeden s japonskými žáky.

Další otázka zněla: *Volíte k cizincům jiný přístup? Pokud ano, jaký?* Dvanáct ze sedmnácti učitelů jiný přístup nevolí, dva ano a tři pouze co se týče jazykových nedostatků. Jedna učitelka se vyjádřila, že chtěla

volit trochu odlišný přístup, ale cizinci to bylo odmítáno slovy, že chtějí stejné podmínky jako mají ostatní žáci.

Pro úplnou asimilaci žáka-cizince se vyslovili pouze dva učitelé/ky, ostatní jsou pro zachování etnické odlišnosti. Několik jich zmínilo, že jsou pro zachování etnické odlišnosti, ale za podmínky, že nenaruší zvyky, vztahy většiny a nebude v rozporu s pravidly a normami nového státu.

Sedmá otázka zjišťovala zda se učitelé/ky během výuky zaměřují nějakým způsobem na kulturu, zvyky či dějiny země, ze které cizinec pochází. Většina, celkem deset učitelů se během výuky alespoň někdy zaměřilo na zvyky a kulturu žáka-cizince. Sedm učitelů se na tyto věci během výuky nezaměřuje, tři z nich měli v aprobaci matematiku, do které je opravdu téměř nemožné tato témata zapojit.

Pouze dva učitelé měli problém s integrací cizince, zbylých patnáct učitelů problém s integrací nemělo. Což je dost zvláštní, vezmeme-li v potaz, že většina cizinců, kteří nastoupí do školy, neumí příliš dobře česky.

Kladné zkušenosti s rodiči žáků-cizinců má třináct ze sedmnácti dotazovaných učitelů, při hodnocení jejich zkušeností se v dotaznících objevují slova jako dobré, výborné, vynikající apod. Dva učitelé záporně hodnotí jejich problémy s českým jazykem, jeden učitel měl s rodiči zkušenost špatnou a jeden měl zkušenosti různé, záleželo na etniku.

Podle šestnácti učitelů jsou žáci-cizinci spolužáky přijímáni dobře, pouze jeden napsal, že záleží na daném žákovi.

Jedenáctá otázka zněla: *Setkal/a jste se u žáků s projevy rasismu? V případě, že ano, s jakými?* Třináct učitelů/ek se s projevy rasismu nikdy nesetkalo, čtyři se s rasismem setkali ve formě nadávek.

Když jsem se ptala *Jaké aktivity s cílem podpořit výchovu k vzájemné toleranci, proti rasismu či xenofobii organizovala Vaše škola v posledních dvou letech?* dostalo se mi nejčastěji odpovědi besedy, třemi učiteli byla zmíněna konkrétní beseda s učitelkou z Azylového domu z Kostelce nad Orlicí, další nejčastější zmiňovanou aktivitou školy byl koncert černošské kapely. Méně se již v odpovědích objevovaly třídnické hodiny a dvakrát nebylo na tuto otázku odpovězeno.

Poslední otázka se dotazovala na knihy či učebnice ve školní knihovně věnující se problematice multikulturní výchovy a vzdělávání. Bohužel jedenáct učitelů/ek nevědělo zda takové knihy či učebnice ve školní knihovně mají, čtyři odpověděli, že knihovna takové knihy nemá a pouze tři odpovědi byly kladné.

ZŠ V. Kl. Klicpery

Na této škole učí celkem 30 učitelů/ek, vyplněný dotazník vrátilo celkem 18 učitelů/ek. Pouze šest učitelů/ek učí méně jak 15 let a zbývajících dvanáct učitelů/ek má praxi delší než patnáct let. Polovina učitelů/ek učilo během své praxe čtyři a více cizinců.

Na v pořadí čtvrtou otázku *pokud jste učil/a více národností, vidíte mezi nimi nějaké rozdíly? (obecné charakteristiky – společné znaky projevů chování, přístupu ke vzdělání apod.)* odpovědělo kladně dvanáct učitelů/ek. Stejně jako na ZŠ Karlova jsou většinou chváleny žáci z Vietnamu, jako žáci spolehliví, pracovití se zájmem o výuku. Jeden učitel/ka shledal ruské chlapce línými a naopak ruské dívky pracovitými. Objevil se zde i názor, že čím vzdálenější je jejich vlast, tím zodpovědnější je jejich přístup ke studiu. Ostatních šest učitelů/ek mezi žáky různých národností rozdíly nevidí.

Osm učitelů/ek volí k žákům-cizincům jiný přístup, ale šest z nich uvedlo, že jiný přístup volí pouze v případě, že dítě má problémy s komunikací. Deset učitelů přistupují k žákům-cizincům stejně jako k českým žákům.

Šestá otázka zjišťovala, zda jsou učitelé pro úplnou asimilaci žáků-cizinců nebo naopak chtějí, aby si zachovali svou etnickou odlišnost. Sedm učitelů/ek je pro asimilaci, jeden neví a zbývajících deset učitelů/ek je pro zachování jisté odlišnosti, ale nesmí narušovat normy nové země.

Třináct učitelů během své výuky využívají přítomnosti žáků-cizinců, jeden z učitelů/ek chtěl/a při výuce vlastivědy, aby žáci-cizinci řekli něco svým rodným jazykem, ale styděli se. Naopak jiný učitel/ka si myslí, že žáky-cizince zájem o jejich zemi těší. Pět učitelů/ek se na jejich zemi, kulturu či zvyky blíže nezaměřuje.

Na otázku *Měl/a jste nějaké problémy s integrací cizince?* odpověděla většina, třináct učitelů/ek, záporně, jeden z nich dodal, že mu vadí jen nezájem Rómů. Tři učitelé uvedli problémy s integrací, ale pouze ze začátku s jazykovou bariérou. Jednou se objevil názor, že s dětmi problémy nebyly, pouze někteří rodiče měli předsudky.

Komunikaci s rodiči za dobrou označilo třináct učitelů, většina vidí u rodičů zájem o vzdělání. Čtyři učitelé nemají s komunikací s rodiči zkušenost a jeden s nimi měl jisté problémy.

Pouze jeden z učitelů/ek se vyjádřil, že žák-cizinec z Vietnamu má s přijetím u spolužáků větší problémy než Ukrajinec, prý je to dáno fyziologickými rozdíly. Ostatních sedmnáct učitelů si myslí, že žáci-cizinci jsou spolužáky přijímáni dobře, bez problémů.

S projevy rasismu se u žáků setkala pět učitelů/ek, tři z nich uvedli, že šlo o slovní útoky, jeden uvedl, že děti se svým spolužákem-cizincem odmítaly sedět z hygienických důvodů. Jedna odpověď mě dost překvapila, učitel/ka napsal/a, že se s projevy rasismu nesetkal/a, že je to vše spíš dětská hra. Neumím si tu „dětskou hru“ představit. Zbývajících třináct učitelů se s projevy rasismu nesetkalo.

Osm učitelů/ek si myslí, že škola v posledních dvou letech neorganizovala žádné aktivity s cílem podpořit výchovu k vzájemné toleranci, proti rasismu či xenofobii. Ostatní učitelé uváděli besedy, školní akademii, kde byla pasáž věnována kulturám etnických menšin,

schránku důvěry, projekt Zmizelí sousedé, bohužel k tomuto projektu nebylo napsáno více.

Osm učitelů/ek využívá knihy s multikulturní tematikou ze školní knihovny a dva mimo jiné uvedli, že si vozí materiály z akcí pořádaných školícím střediskem v Hradci Králové. Dvakrát byla uvedena Čeština pro cizince. Pět učitelů/ek neví, zda v jejich knihovně jsou tituly věnující se této problematice a čtyři si myslí, že v knihovně takové knihy nejsou.

Výsledky celkem

Pro větší přehlednost, jsem sem zařadila tabulku s celkovými výsledky. Jelikož se v odpovědi rozepsalo jen málo učitelů, tabulku bylo možné vytvořit, jakoby otázky byly uzavřené.

Tabulka č. 4

Učitelé ZŠ v Novém Bydžově o žácích - cizincích

Délka praxe	do 15 let	13
	15 let a více	22
Kolik cizinců učili	méně jak 4	18
	4 a více	17
Rozdíly mezi národnostmi	ano	19
	ne	16
Přístup k cizincům	stejný	22
	jiný	13
Míra integrace	úplná asimilace	9
	jistá míra odlišnosti	25
	neví	1
Zaměření se na kulturu žáka-cizince	ano	23
	ne	12
Problémy s integrací	ano	6
	ne	29
Komunikace s rodiči	dobrá	26
	špatná	5
	žádná	4
Sžití se se spolužáky	bez problému	33
	s problémy	2
Projevy rasismu	slovní	7
	žádné	26
	ostatní	2
Školní knihovna knihy věnující se mlutikulturní výchově	má	11
	nemá	8
	nevím	16

6.5. *Ověření hypotéz*

1) *Učitelé/ky využívají odlišnosti cizinců ve prospěch výuky.*

První z mých hypotéz se potvrdila, skutečně většina, celkem 65% učitelů/ek, někdy během výuky využila přítomnosti žáka-cizince.

2) *Nemají problémy s integrací žáků-cizinců.*

Hypotéza byla potvrzena, 29 učitelů/ek nemá problémy s integrací žáka-cizince, pokud někdo nějaký problém uvedl, jednalo se o problém s jazykem ze začátku žákova pobytu u nás.

3) *Předpokládám, že se v různých formách setkali s projevy rasismu.*

Tato hypotéza byla vyvrácena, jelikož 74% učitelů/ek se s projevy rasismu nesetkalo. Pouze 26% se s jistými projevy rasismu setkalo a z toho u 20% šlo o slovní útoky na žáka-cizince.

4) *Ve škole probíhá nějakým způsobem interkulturní vzdělávání.*

Hypotéza byla vyvrácena, jelikož interkulturní vzdělávání není během výuky ani mimo ni příliš uplatňováno, jistě to souvisí i s tím, že většina pedagogů se domnívá, že žák-cizinec žádné problémy s integrací nemá. Dle mého názoru školy nepořádají mnoho aktivit zaměřujících se na stále se rozvíjející multikulturalitu dnešní společnosti. Chybí mi zde multikulturně zaměřené projekty, které by byly jistě zajímavé a uskutečnitelné např. v občanské, rodinné nebo výtvarné výchově.

5) *Škola má k dispozici odbornou literaturu s tematikou multikulturní výchova, národnostní menšiny apod.*

Věřím, že školní knihovny jistě nějaké knihy o menšinách mají, ale bohužel jen zlomkem bydžovských učitelů jsou využívány.

6.6. *Závěr*

Z dotazníků vyplývá, že učitelé na bydžovských školách nemají problém s výukou žáků-cizinců. Bohužel mi připadá, že učitelé se tomuto problému vyhýbají a příliš o něm nepřemýšlí. Z jejich odpovědí vyplývá, že tu žádný problém není a proto není nutné v této oblasti dále vzdělávat sebe ani žáky. Jelikož Nový Bydžov není příliš velké město, není zde ještě tak velký počet emigrantů, aby si na školách uvědomili, co vše s sebou výuka menšin přináší. Je jen otázkou času, kdy se bude muset do výuky zařadit více multikulturní výchovy. Což se možná podaří i díky nově zaváděnému rámcově vzdělávacímu programu.

7. Vietnamské etnikum

Jelikož jsem si ke svému výzkumu vybrala vietnamskou rodinu následuje kapitola, která nám toto etnikum trochu blíže představí.

7.1. *Historie Vietnamu letem světem*

Vietnam má dnes kolem 80 miliónů obyvatel a asi na šedesát etnik, do České republiky odcházejí především Vietové, kteří tvoří většinu vietnamského obyvatelstva. Většinu tvořili už v době bronzové, kdy se usadili na území delty Rudé řeky. Od 2. st.př.n.l do 10. st.n.l. bylo území Vietnamu pod nadvládou Číňanů. Někdy v době osvobození od vlády Číňanů se přesunulo hlavní město na území dnešní Hanoje. V 16.st. se Vietnam dělí na severní a jižní a 2. září 1945 byla založena Vietnamská demokratická republika. V roce 1976 byla po válce se Spojenými státy země opět sjednocena.

7.2. *Vietnam dnes*

Oficiální název je Vietnamská socialistická republika a její rozloha je 329. 566 km². Už její název nám ledacos napoví o politickém uspořádání Vietnamu. Existuje zde jen jedna politická strana a tou je Komunistická strana Vietnam. Hlavou státu je prezident, který je volen na pět let. Vietnam je se svými 83 535 580 milióny obyvatel třináctá nejlidnatější země světa. Úředním jazykem je vietnamština, ale je možné se zde domluvit i čínsky, anglicky, francouzsky a starší generace si pamatuje, z dob vzájemné spolupráce i ruštinu. Hlavním městem je Hanoj, ale není městem největším, tím je Ho Či Minovo město s 5 milióny obyvatel. Země je rozdělena na 57 provincií a 4 města ústřední správy,

provincie se ještě dále dělí na okresy, čtvrti a obce. Měnou je vietnamský Dong.

Ve Vietnamu nalezneme hned několik hlavních proudů náboženství, převládá zde buddhismus, následuje taoismus, konfucianismus a křesťanství.

7.3. *Příchod Vietnamců do České republiky*

„Vietnamci přicházeli a přicházejí na území České republiky především z venkova a větších měst severního Vietnamu, nejvíce z chudších provincií Nghe An a Ha Tinh, dále Hung Yen, Hai Duong a pak delty Rudé řeky.“¹⁶

Důvodů proč lidé odcházejí z Vietnamu je jistě několik, ale většinou je to z důvodů ekonomických. Hlavním cílem jejich aktivit je uživit rodinu, finančně zabezpečit děti a postarat se o rodiče žijící ve Vietnamu. Často posílají peníze i vzdálenějším příbuzným, jelikož jejich rodinné vztahy jsou velice těsné.

Vietnamci přicházeli do České republiky v několika vlnách:

1956 – byla uzavřena mezinárodní dohoda, kdy přišly hlavně děti postižené válkou, tyto děti byly umístěny v Chrastavě. Děti žily pohromadě a vyučovali je kromě českých učitelů i učitelé vietnamští, což samozřejmě zpomalilo jejich adaptaci.

1967, 1974, 1979, 1980 – v těchto letech byly uzavřeny smlouvy, které zajišťovaly příliv učňů, studentů, ale hlavně dělníků. „Jejich počet byl největší v letech 1980–1983, přibližně 30 000 osob. Pak došlo po mezivládní dohodě k postupnému snižování tohoto čísla. V roce 1985 to

¹⁶ Brouček, S.: Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. Praha 2003. s. 20

bylo už 19 350 osob, z toho byla naprostá většina mužů (14 973). Do konce osmdesátých let se tento počet postupně snižoval až o jednu třetinu v době ukončení platnosti mezinárodní smlouvy v roce 1990.¹⁷ Vietnamci na našem území podléhali řadě nařízení a zákazů, to vše pod neustálou hrozbou návratu zpět do Vietnamu např. délka pobytu byla závislá na studijních výsledcích, Vietnamec se nemohl stýkat s Vietnamkou, Vietnamka nesměla otěhotnět, vietnamští studenti nesměli nosit dlouhé vlasy, džíny a další „znaky“ kapitalistických zemí. Tyto křivdy jsou v některých dodnes.

1989 – tento rok je mezníkem České republiky ve všech směrech, nevyjímaje otázku migrace. Před rokem 1989 šlo o migraci za účelem mezinárodní pomoci, po roce 1989 jde především o ekonomickou migraci.

90. léta – přicházejí sem většinou Vietnamci, kteří již mají jistou zkušenost se životem v ČR před rokem 1989 nebo znají někoho, kdo ji má.

Většina Vietnamců se živí obchodem. Začínali na tržnicích, ale dnes jsou často majiteli kamenných obchodů a to nejen s textilem. Podnikají v gastronomii a jsou majiteli heren.

7.4. Vietnamská rodina

Rodina to je pro Vietnamce základ všeho. Pokud bychom si chtěli představit vietnamskou rodinu, musíme se odpoutat od typického modelu rodiny české. Vietnamská rodina je daleko širší než česká, která

¹⁷ Brouček, S.: Aktuální problémy.... s. 15

se většinou skládá z rodičů, dětí a někdy i prarodičů. Model vietnamské rodiny se vyvíjel z čínského vzoru, jenž čerpal z konfucianismu.

Ve vietnamské rodině je stále zachován princip úcty ke stáří, který se bohužel u české mládeže pomalu vytrácí. Vietnamské děti své rodiče poslouchají, ctí je a starají se o ně až do jejich smrti. V minulosti bylo jakékoli provinění proti rodičům velmi tvrdě trestáno. Nezřídka šlo i o velmi tvrdé fyzické tresty nebo tresty smrti. Tyto zákony trvaly poměrně dlouho do 19. století, ale byly už využívány minimálně, jelikož tato úcta je ve Vietnamcích jakoby zakódována. Jak už jsem napsala, vietnamská rodina je založena na základech konfucianismu. Konfuciáni stavěli vztah rodičů a dětí nade vše. „Učenci věnovali přesnému vymezení vztahu mezi rodiči a dětmi mimořádnou pozornost. Tak vznikl termín, který vyjadřuje ideální vztah syna k otci potažmo dětí k rodičům – synovská oddanost. Podrobně byla tato problematika zpracována v Číně ve 3.století př. n. l. v *Knize o synovské oddanosti*.“¹⁸ V podstatě jde o jakýsi návod, jak se chovat ke svým rodičům. Nutností je úcta a respekt. Děti se musejí chovat tak, aby rodiče nezostudily a musí ochraňovat jejich jméno. Když jsou rodiče staří a nemocní, děti se o ně musí postarat za každou cenu. Když pak rodiče zemřou, drží se smutek. V minulosti se museli na dobu tří let vzdát všech společenských aktivit, sexu, nosit smuteční oděv, nesměli se ženit a vdávat. Toto je už minulostí, ale úcta zůstala.

Na jedné straně jsou Vietnamci ovlivněni konfuciánstvím, ale na druhé straně je zde velmi silný kult ženy a matriarchální kultury. Vietnamské ženy jsou velmi podnikavé a v České republice jsme často svědkem toho, jak pomáhají svému manželovi v podnikání. Vietnamské

¹⁸ Nováková, K.: Vietnamská rodina – synovská oddanost. Klub Hanoi. 2005

ženy chodí do práce a o děti jim často pečují české ženy, mnozí nechávají své děti u českých opatrovníků i přes víkend, aby se mohli naplno věnovat podnikatelským aktivitám. Přesto je u vietnamských rodičů vítanějším potomkem syn. Muži jsou i dnes, v době feminismu, ve Vietnamu upřednostňováni.

Rodina je pro Vietnamce velmi důležitá, můžeme říci, že v jejich podvědomí je chápána jako základní kámen jejich existence. A to až tak, že nemalé procento Vietnamců zakládá nové rodiny po příchodu do České republiky i přesto, že už jednu rodinu ve Vietnamu mají. Je to dáno asi tím, že emigrace je pro ně životním mezníkem a se začátkem života v nové zemi, jde ruku v ruce i založení nové rodiny. Samozřejmě tento nový svazek nebývá potvrzen úředně. Někdo by jim toto chování mohl vyčítat, ale je třeba si uvědomit, že jsou od sebe odloučeni i na několik let a nezdá se, kdy si i partner přetrvávající stále ve Vietnamu najde nový protějšek. Je nutné zmínit, že to není specifické jednání pro vietnamské etnikum, ale stejné rysy v chování nalezneme i u imigrantů jiných národů.

7.5. Chování a zvyky typické pro Vietnamce

Typickým vietnamským chováním, které mnoho Čechů nemůže pochopit, je jejich úsměv za každé situace. Vietnamci nechtějí své okolí obtěžovat svými problémy, tak nedávají najevo, že je něco trápí. Vietnamec se směje, když trestá své dítě, i když mu to jistě nedělá žádné potěšení, stejně tak se směje i tehdy, když něčemu nerozumí. Velmi často pak dochází k nedorozumění, jelikož druhá strana si myslí, že je pochopena. Pamatujme tedy, že vietnamský rodič, kterému

sdělujeme, že jejich dítě má problémy ve škole, nemá z toho o nic větší radost než Čech, i přestože přikyvuje a má na rtech úsměv.

Pozor také na to, že pohlazení dotyk vietnamského dítěte je výsadou rodičů, a proto by se některé dítě mohlo polekat pro něj přílišné učitelovi důvěrnosti. Také přímý pohled do očí je Vietnamci chápán jako něco neslušného a nevhodného. Jednání s nimi by mělo probíhat v klidu, úctě a opatrnosti.

V době fast foodů a rychlého stolování jsou Vietnamci schopni věnovat přípravě jídla i několik hodin. U jídla se většinou schází celá rodina a probírá otázky a události dne.

Téměř v každé rodině nalezneme oltář k uctívání předků.

8. Kazuistika žáka 7. třídy vietnamské národnosti

8.1. Úvod

Ke své případové studii jsem si vybrala žáka sedmé třídy Honzu. Honzovi je 13 let a žije se svými rodiči v Novém Bydžově. Má ještě starší sestru Hanu, které je 25 let a studuje Pedagogickou fakultu na Univerzitě Hradec Králové. Hana žije, dnes už se svým manželem, v Pardubicích.

8.2. Honza a jeho rodina

HONZA - narodil se v Jičíně v roce 1993. Porod proběhl bez komplikací. Psychomotorický vývoj probíhal v normě, v 9 měsících lezl a ve 12,5 měsících začal chodit. Do školy byl přijat v roce 1999 bez odkladu. Neprodělal žádné vážné onemocnění ani žádnou operaci.

TATÍNEK - Honzův tatínek přišel do tehdejší Československé republiky před 24 lety. Dostal se sem díky mezinárodní smlouvě, která zajišťovala Československu příliv dělníků z Vietnamu. Ve Vietnamu sice studoval vysokou školu ekonomickou, ale zde se musel vyučit strojním mechanikem. Ze začátku to cítil trochu jako křivdu, jelikož tady brali vietnamskou vysokou školu jako učiliště, ale pak si zvykl.

Když sem v roce 1982 přišel, musel projít tříměsíčním jazykovým kurzem v Šumperku na Moravě. Tento kurz byl podle jeho slov velmi náročný. Denně se musel naučit šedesát nových slov a pokud se je nenaučil, hrozil mu návrat domů. Několik jeho kamarádů se skutečně vrátit muselo. On sám se učil po nocích, třeba i na WC, jelikož

vychovatelé trvali na dodržování večerky. Čeština je podle něj jeden z nejtěžších jazyků, doma se učil čínsky a jeho otec několika dalším světovým jazykům, ale čeština je velmi těžká hlavně její pády.

Po absolvování jazykového kurzu se odjel vyučit strojním mechanikem do Lázní Bělohrad. Během prázdnin chodil na brigádu do JZD Kounice. Po vyučení zde dostal práci v ovocnářské výrobě. V JZD pracoval 15 let.

Od roku 1996 pracuje jako tlumočnick u Krajského soudu v Hradci Králové, tlumočí cizinecké policii, spolupracuje s kriminalisty atd. Aby mohl tuto práci vykonávat, musel absolvovat roční kurz na právnické fakultě v Praze.

Honzův otec je rozumný muž, který si vše, co řekne a udělá, nejprve promyslí. O svých dětech velmi přemýšlí. Když o nich mluví, je z něj cítit hrdost, zvláště o dceři mluví velmi dobře. Neustále připomínal, jak je šikovná, pilná a co vše umí.

MAMINKA - s maminkou jsem bohužel do styku příliš nepřišla, jelikož nebyla přítomna u rozhovoru. Důvodem nejspíš je, že neumí příliš dobře česky. Mluvily jsme spolu pouze jednou a to při domluvě termínu naší schůzky.

Maminka přišla do Československé republiky za svým manželem v roce 1988, ve Vietnamu nechala u prarodičů jejich dceru. Ta za nimi přijela až v roce 1995.

Od roku 1988 pracovala v Tibě, v roce 1991 o práci přišla. Poté se s manželem přestěhovali do Lužan a pracovala ve výrobě Hořických trubiček, ta byla nakonec zavřena a ona další práci nenašla. Příležitostně chodila vypomáhat do JZD, kde pracoval její manžel. Dnes je v domácnosti.

SESTRA HANA - Hanka se narodila ve Vietnamu, kde žila do svých čtrnácti let. V roce 1995 přiletěla za svými rodiči a nastoupila zde do čtvrté třídy. Protože byla velmi šikovná, přeskočila ročník a po čtvrté třídě nastoupila rovnou do třídy šesté. Pak se rodina přestěhovala do Nového Bydžova a opět podali žádost, aby Hana mohla přeskočit ročník, žádosti bylo vyhověno.

Po absolvování základní školy se přihlásila na přijímací zkoušky na střední pedagogickou školu do Nové Paky. Přijímací zkoušky udělala ze všech nejlépe, ale z řečového cvičení získala nula bodů a její žádost o přijetí byla zamítnuta. Otec podal odvolání s tím, že jeho dcera jistě do budoucna český jazyk zvládne a ona byla přijata. Po absolvování střední školy šla nejprve do jazykového kurzu německého jazyka a poté se hlásila na pedagogické fakulty, téměř na všechny byla přijata. Vybrala si Hradec Králové, kde nyní navštěvuje druhý ročník.

Doma mezi s sebou mluví vietnamsky, především kvůli matce, ale pokud otec během rozhovoru mluvil na chlapce, plynule přešel z češtiny do vietnamštiny. Honzovi to nečinilo žádný problém, jde tedy o zcela bilingvidní dítě. Rodina je neustále v kontaktu se svou rodinou ve Vietnamu, minimálně jednou měsíčně volají Honzovým prarodičům. Také z velké části kvůli nim rodina ještě stále dodržuje všechny vietnamské zvyky. Dodržují také zvyky české, slaví tedy například dvakrát Nový rok. Podobně je tomu i s kuchyní, maminka se naučila vařit česká jídla, která nyní v jejich jídelníčku převažují nad vietnamskými, jelikož vietnamské jídlo je velmi časově náročné. Vietnamské jídlo se objevuje na stole při slavnostních příležitostech a nebo, když přijde návštěva. Rodina se stýká spíše s Čechy, otec má řadu přátel hlavně z období, kdy pracoval v JZD. Dnes už do divadla a kina

příliš nechodí, ale za dob jeho studují pravidelně navštěvoval kino. Honza chodí do kina se svými kamarády a divadlo navštěvuje v rámci školních představení.

8.3. *Získání českého občanství*

Získat české občanství nebylo pro Honzovy rodiče snadné. Získali ho až v roce 1996. Pro získání občanství musely být splněny určité podmínky, buď jste zde museli mít nahlášen pět let trvalý pobyt nebo nepracovat deset let na tržištích. Honzův tatínek první podmínku nesplňoval, protože trvalý pobyt získal až v květnu 1993, ale splňoval podmínku druhou. Pak musel poslat žádost do Vietnamu, aby byl vyňat ze slibu Vietnamu, na vyřízení mají 18 měsíců, po uplynutí této lhůty byla jeho žádost o rozvázání svazku s Vietnamem zamítnuta. Podal si žádost znovu a té již bylo vyhověno a na základě toho získal české občanství. Následně získal české občanství i Honza, který do té doby měl pouze trvalý pobyt v České republice jako jeho rodiče.

8.4. *České školství očima Honzových rodičů*

Důležité otázky týkající se rodiny rozhoduje otec. Z jeho strany je cítit velký zájem o vzdělání svých dětí. Než Honzu přihlásil do mateřské školy, velmi pečlivě ji vybíral. Rozhodl se, že ho nedá do stejné školky jako ostatní Vietnamci z Nového Bydžova, ale naopak do té, kde bude jako Vietnamec jediný. Stejný postup volil i při výběru základní školy pro dceru Hanu. Důvodem je, že si myslí, že pokud bude Honza ve třídě jediný Vietnamec, musí se spolehnout jen sám na sebe a tudíž se bude víc snažit. Všiml si totiž tendencí slučování se skupinek Vietnamců, kteří si navzájem pomáhají a už je to nenutí tolik

na sobě pracovat. Jeho postup mě překvapil, ale jeho vysvětlení je logické a jen dokazuje, že má o vzdělání dětí velký zájem.

Se systémem českého školství je spokojen, ale myslí si, že dřív to bylo lepší. Není příliš schopen říci v čem, jestli je to v chování dětí či jsou to spíše ekonomické problémy. Myslí si, že dnes se na Vietnamce kouká hůře než dříve, hlavní důvod shledává v stále se zvyšujícím počtu Vietnamců. Ti se spolčují dohromady a tím se vlastně sami separují, on sám je proti těmto tendencím.

Od učitelek zvláštní přístup ke svému synovi nežádá, pokud by se Honza chtěl dozvědět o zemi svého původu více, má si to nastudovat sám ve svém volném čase.

Už nyní přemýšlí o Honzově budoucnosti, vidí ji gymnáziu. Honzovy jdou spíše technické předměty a jeho nejoblíbenějším předmětem je matematika. S největší pravděpodobností se přihlásí už na šestileté gymnázium.

8.5. *Metodologie*

Během mé práce jsem využila explorativní metodu rozhovor. Rozhovor jsem vedla s Honzovým otcem i Honzou samotným. Byly použity otázky otevřené a v menší míře i otázky uzavřené. Tatínek se při odpovědích rozmluvil daleko více než Honza, ten většinou odpovídal jedním či dvěma slovy. Rozhovor proběhl u nich doma v místnosti, kde nás nic nerušilo. Celý rozhovor byl zaznamenáván na diktafon a následně přepsán (viz. příloha č. 2).

Cílem rozhovoru bylo zjistit, jak se rodina cítí v Čechách, jsou-li spokojeni či naopak nespokojeni s českým školstvím. U Honzi jsem dále zjišťovala pomocí technik s projektivním charakterem (kresba) a slovně

asociační projektivní techniky (nedokončené věty) jeho mentální úroveň a úroveň specifických funkcí jako např. představivosti a grafomotorické schopnosti.

8.6. *Kresba rodiny a kresba začarované rodiny*

Honzovi byl dán bílý papír A4 na délku a obyčejná tužka se slovy: „*Nakresli obrázek, který by vyjadřoval život celé vaší rodiny.*“ Gumu si nevyžádal. Zprvu malovat nechtěl, vymlouval se, že neumí kreslit, ale pak se pustil do práce. Nelze říci, že by pracoval neochotně, spíš se kreslit styděl. Z hlediska umění kreslit, je zajímavé, že jsem se setkala s názorem učitelky výtvarné výchovy, že vietnamské děti mají velký talent na kreslení.

Jako první v pořadí nakreslil sebe a pak sestru, je možné, že to signalizuje významné postavení dětí v rodině. Dále je nakreslena matka a otec. Oni čtyři jsou v popředí obrázku a jsou největší, za nimi jsou o polovinu menší prarodiče a o třetinoví bratřenci se sestřenicemi. Do rodiny tedy zahrnuje i široké příbuzenstvo, podle propracovanosti jednotlivých postav je zřetelné, že nejdůležitější jsou pro něj sestra a rodiče, poté prarodiče a nakonec bratřenci a sestřenice, u kterých je už i těžké specifikovat pohlaví. Je to i logické, jelikož je za svůj život viděl jen dvakrát.

V kombinaci s první kresbou byla využita kresba začarované rodiny. Honza opět dostal bílý papír A4 a obyčejnou tužku se slovy : „*Představ si, že by přišel kouzelník a každého z obrázku začaroval do nějakého zvířete, které mu nejlépe odpovídá, nejlépe vyjadřuje jeho povahu.*“

Tento úkol byl pro něj těžší, nejprve chvíli přemýšlel a pak začal kreslit. Tentokrát zvolil při kresbě opačné pořadí, prvního nakreslil

tatínka, pak maminku, sestru a sebe na posledním místě. Ostatní členové se tam již neobjevili. Orientační asociativní a charakterologickou symboliku zobrazovaných zvířat jsem čerpala ze Švingalové (2004)¹⁹

Tatínka vyobrazil jako kocoura a maminku jako kočku, toto zvíře symbolizuje přítulnost, něžnost, hravost a vtíravost.

Sestru a sebe nakreslil jako rybu – tajemnost, mlčenlivost, samotářství, volnost a štědrost. Trošku ho podezírám z toho, že rybu obkreslil z ubrusu, na kterém byly vyobrazeny, takže tomu nepřikládám velkou váhu.

Nejmenší na obrázku je kočka, tedy maminka, pak on a zhruba stejně velcí jsou tatínek se sestrou. I z vyjadřování otce je patrné, že sestra je Honzovi dávana za vzor, tudíž ji asi vidí na stejné úrovni s tatínkem.

8.7. *Nedokončené věty a pravopisné cvičení*

Honza dostal bílý papír A4, na kterém byly dva úkoly. První zadání znělo : „Zde jsou započaté nedokončené věty. Tvým úkolem je, abys je bez dlouhého přemýšlení dokončil.“ Bylo zde sedm nedokončených vět, které se týkaly svým obsahem školy. Honza věty doplnil rychle, bez většího přemýšlení. Některé věty se staly předmětem rozhovoru.

Druhý úkol bylo pravopisné cvičení, šlo o doplňování různých gramatických jevů. Z osmi vět vyplnil vět sedm, nejspíš nešlo o úmysl, jelikož celé cvičení je bez chyb.

¹⁹ Švingalová, D.: Teorie a praxe případové práce ve speciální pedagogice. Liberec 2004. s. 29

8.8. *Diagnostický závěr*

Honza mentálně odpovídá svému věku. S komunikací nemá sebemenší problémy, jazyková bariera žádná, slovní zásoba odpovídající, bez vady řeči. Mluví v souvětí bez větších gramatických prohřešků. Jeho projev je klidný, gestikulace mírná. Pravopisné cvičení bez chyb. Písemný projev je čitelný s mírným sklonem doprava.

Honza nemá ve škole s prospěchem problémy, patří k lepšímu průměru. Volbu rodiny dalšího studia na gymnáziu schvalují, Honza je studijní typ zvyklý se učit a jelikož ještě neví, co chce studovat, škola všeobecného zaměření je vhodná.

Závěr

V předcházejícím textu jsme se mohli přesvědčit, že problematika etnických menšin není jednoduchá. České školství se tuto nelehkou situaci snaží řešit, ale stále je to v počáteční fázi.

Chybí mi větší prostor věnovaný interkulturní výchově, což se doufám brzy změní díky nově zaváděnému rámcově vzdělávacímu programu. Dalším nedostatkem je málo možností, a možná i chutě učitelů, dále se vzdělávat v oblasti multikulturní výchovy. Multikulturní centrum v Praze sice během minulých let pořádalo několik seminářů věnujícím se této problematice, ale z výsledků výzkumu na bydžovských školách je zřejmé, že místní učitelé se jich bohužel neúčastnili.

Za velké pozitivum považuji, že národnostním menšinám je za určitých podmínek umožněno stejné vzdělání jako občanům české republiky. Ale vzdělávání dětí jiných etnických národností s sebou nese velké problémy, což si učitelé příliš nepřipouští. Výzkum provedený na bydžovských školách mě přesvědčil, že většině učitelů stačí pouze to, když žák prospívá v jejich předmětu.

Musíme si uvědomit, že dítě jiné etnické národnosti žije a vyrůstá zároveň v naší kultuře i kultuře země svého původu. Musí nalézt rovnováhu mezi těmito dvěma světy a to není lehké. Proto nebuďme lhostejní k této problematice a začněme se jí věnovat. Pokusme se pomoci jemu i jeho spolužákům naučit se spolu komunikovat a žít.

Seznam použitých odborných informačních zdrojů

BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. I. část. In: *Integrace cizinců na území České republiky (Výzkumné zprávy a studie vytvořené na pracovištích Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky č. 1266/2000 a 1360/2001)*. Praha: AV České republiky, 2003, s. 7 – 183. ISBN 80-86675-03-3.

ŠVARCOVÁ, Iva a kol. *Alternativní vzdělávací program zvláštní školy pro žáky romského etnika*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1998, s. 55

HLAVSOVÁ, Jaroslava. Čeština v České republice jako jazyk „nevlastní“. *Slovo a slovesnost*, 1997, č. 58, s. 18 - 195.

http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/koncepce_integrace_cizincu

http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/pocet_cizincu_v_cr

<http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/vzdelavani>

<http://www.klubhanoi.cz>

<http://www.msmt.cz/dokumenty/pravni-vyklad-msmt>

<http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>

<http://www.msmt.cz/ministerstvo/aktuality>

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/pokyn-ministra-skolstvi>

<http://www.mvcr.cz/azyl/index.html>

CHRÁSKA, Miroslav. *Základy výzkumu v pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993, s. 257, ISBN 80-7067-287-0.

MAŇÁK, Josef a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 125, ISBN 80-210-1031-2.

- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, s.144, ISBN 80-85850-24-9.
- MOUSSOVÁ, Hadj. Menšiny ve škole. *Pedagogika*, 2003, roč. LIII, č. 1, s. 1 - 4.
- ŠVINGALOVÁ, Dana. *Teorie a praxe případové práce ve speciální pedagogice*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, 2004, s. 70, ISBN 80-7083-819-1.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 199, ISBN 80-7178-885-6.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s.200, ISBN 80-7178-648-9.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 203, ISBN 80-7178-285-8.
- Zákon č. 273/2001 Sb.
- Zákon č. 326/1999 Sb.
- Zákon č. 325/1999 Sb.
- Zákon č. 283/1991 Sb.

Seznam tabulek

1. Počet žáků podle státního občanství na základních školách ve školním roce 2004/2005
2. Obyvatelstvo Nového Bydžova podle pohlaví, podle druhu pobytu, státního občanství a národnosti
3. Počet žáků na ZŠ Karla IV.
4. Počet žáků na ZŠ V. Kl. Klicpery
5. Počet žáků na ZŠ v Chlumeci nad Cidlinou
6. Učitelé ZŠ v Novém Bydžově o žácích - cizincích

Seznam grafů

1. Počet cizinců od roku 1994 – 2004
2. Nejpočetnější národnostní menšiny v ČR
3. Pět nejčastějších národnostních menšin v českých základních školách

Seznam příloh

1. dotazník použitý při výzkumu
2. záznam rozhovoru s Honzou a jeho otcem
3. kresba rodiny
4. kresba začarované rodiny
5. nedokončené věty, pravopisné cvičení

Vážená paní učitelko/Vážený pane učiteli,

jmenuji se Pavlína Svatoňová a studuji pedagogickou fakultu na Technické univerzitě v Liberci, aprobace Čj - D. Piši diplomovou práci na téma: Současná situace ve vzdělávání dětí etnických menšin v Novém Bydžově. K jejímu zpracování bych Vás chtěla požádat o zodpovězení otázek týkajících se cizinců na ZŠ.

Děkuji za Vaši ochotu a čas, který nad dotazníkem strávíte.

Hezký den přeje Svatoňová Pavlína.

1) Jak dlouho učíte?

35 let

2) Vaše aprobace:

Č - Hr - Vop - FJ

3) Kolik cizinců jste během své praxe učila?

Velmi málo, jednu Ukrajinku
a 2 Ruknoma (dívkou a chlapce)

4) Pokud jste učil/a více národností, vidíte mezi nimi nějaké rozdíly? (obecné charakteristiky – společné znaky projevu chování, přístupu ke vzdělávání apod.)

Všichni byli přijati velmi pěkně
do kolektivní třídy a mluvíli jsem
výrazné rozdíly v jejich chování. Ke vzdě-
lání přistupovali odpočívání (Ukrajinka
studuje již na vysoké škole, Ukrajinku
a Ruknoma učila v 4. r. nejlepší příje-
mová abstrakce na gymnáziu a chlapce
a Ruknoma je v 9. ročníku)

5) Volíte k cizincům jiný přístup? Pokud ano, jaký?

Samostatně, hlavně v ústním jazyce.

6) Jste pro úplnou asimilaci žáka - cizince s ostatními nebo si myslíte, že by si měl do jisté míry zachovat svou etnickou odlišnost?

Určitě by si měl zachovat svou etnickou odlišnost.

7) Zaměřujete se během výuky nějakým způsobem na kulturu, zvyky či dějiny země, ze které cizinec pochází?

V oblasti ústního jazyka, literatury i kulturního zvyku se snažím mnoha příležitostmi, aby si žáci představiteli sami, ze které pocházejí.

8) Měl/a jste nějaké problémy s integrací cizince?

ne

9) Jakou máte zkušenost s komunikací s rodiči cizince?

S rodiči ukrajiny a Ukrajinou žádná,
s rodiči ukrajiny a Vietnamem také ne,
ale jazykové problémy a komunikaci
s chlapcem i s rodiči a Vietnamem jsou

10) Jak je přijímán spolužáky?

Všechni velmi dobře.

11) Setkal/a jste se u žáků s projevy rasismu? V případě, že ano, s jakými?

ne

12) Jaké aktivity s cílem podpořit výchovu k vzájemné toleranci, proti rasismu či xenofobii organizovala Vaše škola v posledních dvou letech?

Organizovali jsme akce sítování přímo cizinci, ale do všech našich školních akcí jsme také rádi přivítali zapojování a drubá s velkým úspěchem (školní akademie, akce, káňas, výlety, školy v zahraničí atd.)

13) Máte ve školní nebo učitelské knihovně knihy, učebnice, které se věnují multikulturní výchově a vzdělávání cizinců? Které z nich se Vám hodí pro vaši praxi?

ano, máme. Koupili jsme učebnice pro učitele a akce multikulturního učiva a H.K., sítování sítu prok-matic

1) Jak dlouho žijete v České republice?

V České republice jsem už skoro čtyřicet let.

2) Jste tu o začátku s celou rodinou?

Ne, já jsem dostal jsem jako výběr jako moje cesta smlouvu mezistátní, já se dostal do České republiky nebo do Československé republiky tenkrát jako dokončit školu, protože já jsem doma studoval vysokou školu ekonomickou, jenže všechno trochu jinak (*směje se*).

Když jsem se dostal sem, nemohl jsem pokračovat, musel jsem do učňáku do Lázně Bělohradu. Vlastně nejdřív než do Bělohradu, tak jsem byl v Šumperku na Moravě, tři měsíce, jako na jazykový kurz. Pak jsme se dostali do učňáku do Bělohradu, nás celkem šestnáct, jsme tam byli tři roky v učňáku jako strojní mechanik. Taký když jsme byli v učňáku, vždycky jsme o prázdninách chodili na brigádu do JZD Kounice. To jsme trhali višně, třešně, rybíz. No právě tam jsme měli třikrát za sebou, jsme měli prázdniny, právě že už jsme znali vedení družstva. Právě že když jsme skoro skončili jako poslední rok, takže nás vybrali čtyři ze šestnácti. Takže já jsem ještě s jedním Vietnamcem jako jsme čtyři do družstva, ale nás dva do ovocnářské a pak dva do rostlinné výroby. Tenkrát ještě dělili rostlinné výroby, živočišný výroby a ještě ovocnářské zvlášť středisko.

No tak jsem dostal jako do toho střediska ovocnářství, kde jsem jezdil jako traktorem, jako ovocnář jsem dělal v sadě, v zimě jsme řezali stromy. Ze začátku to je pro nás problémy, protože jsme jako strojník ne jako ovocnář, no ale jsme naučili, hned jako druhý ročník, pak už jsme docela zvykli. No já jsem pracoval tam skoro

patnáct let. Skoro patnáct let jako strojní mechanik a poslední tři roky ještě normálně do rostlinný výroby taky jo. Jezdil s postřikovačem, stříkal pole, no a v sadě jsem taky jezdil s traktorem, klepal třešně se klepačem, osobně jsem měl tři traktory.

3) Vadilo vám, že jste ve Vietnamu vystudoval vysokou školu ekonomickou a tady jste jezdil v JZD na traktoru?

Já myslím, že vůbec mě nevadilo, protože podle mě, když studuju něco musím mít praxi, taky v družství jsem uplatnil co jsem studoval. Jo myslím, že tenkrát ten systém jsme učili skoro jako tady, téměř teda, protože jsme měli tenkrát stejně RVHP nebo tak. *(usmívá se)* No ze začátku mě skutečně opravdu vadilo, protože já jsem byl od začátku našťvaný, já jsem myslel, že skutečně od začátku podceňovaný, že jsme doma vejšku jako tady učňák úroveň. No ale pak postupně jsem myslel, že si toho nevšimli ostatní. No akorát jsem musel ještě předloni, protože pracuju u Krajského soudu jako tlumočník, my musíme mít doplňkové studium aspoň rok jako na vejšce jako právnickou fakultu v Praze. Takže před rokem jsem tam absolvoval kurz, protože pokud nemáme osvědčení, že jsme absolvoval rok, nemáme právo pracovat. Protože já jsem neměl tady jako vejšku, jako oficiálně. Pokud je oficiálně vejšku nebo takže myslím, že by to nepožadovali.

4) Bylo těžké získat české občanství?

V roce '96 jsem dostal občanství, protože dostat občanství tenkrát bylo problém, protože člověk musí plnit podmínky, buď pět let trvalý pobyt nebo tady aspoň deset let ne tržišť. Právě, že já jsem tenkrát, první fáze, že má pět let trvalý pobyt neplnil, protože já jsem tenkrát dostal trvalý pobyt někdy od 13. května '93, takže do

‘96 jsem měl teprve tři roky, no jenže jsem tady už ne tržiště přes deset let, takže tohle jako prominutí, ale než jsem dostal občanství, takže jsem musel čekat, protože tenkrát musel čekat od nás z Vietnamu, že oni musí mě propustit ze státu svazku a to je přerušenej slib z České republiky, na to dávaj dobu osmnáct měsíců. Jenže prvních osmnáct měsíců, já jsem ještě nedostal propuštění ze státu svazku, já jsem musel prodloužit, takže skoro tři roky jsem čekal a pak konečně někdy v roce ‘96 jsem dostal občanství. No a poté dva měsíce jsem požádal, jako podal žádost jako soudní tlumočník, pak já jsem absolvoval zkoušku v Hradci Králové k Krajskému soudu a pak jsem dostal práci jako soudní tlumočník oficiálně od roku ‘96, od té doby do teď jako pracuju pro ně a pro úřady české, pro cizineckou policii, chodím s nimi pro kontrolu pobytu tady, s kriminálky řeším případy tady, že jo.

Takže přes deset let jsem soudní tlumočník.

5) Rodinu jste tady měl od kdy?

Jo, takže když jsem tady právě byl sedm let, takže přijela za mnou žena, taky dostala stejně mezistatnu smlouvu, takže pracovala v Tibě, tři roky. Přijela někdy v roce ‘88 a pak pracovala tam do roku ‘91. No právě že končily už tenkrát smlouvy, protože kvůli politice, takže trošku předčasně končily smlouvy. No takže já jsem pak sehnal práci u nás v družstvě. Pak přestěhovala se mnou do Lužan a jsme byli tam, ona pracovala jako v Hořický trubičky v Jičíně a to právě zrušili taky. No a od té doby jen chodí se mnou do družstva třeba na brigádu, protože tenkrát tady ještě neměla trvalý pobyt. No a od roku ‘93, když jsem dostal trvalý pobyt, takže dostala taky ho

se mnou. Takže dostala taky trvalý pobyt. A automaticky, když je náš Honzík tady narodil v roce '93, takže dostal trvalý pobyt.

6) Dostal automaticky i české občanství?

Ne, občanství ne, jen trvalý pobyt, tenkrát ještě on nedostal občanství, protože musí plnit podmínky pět let trvalý pobyt. Protože takhle, když se narodil, pokud narodil, když jsem dostal občanství, takže by automaticky dostal. Ale on se narodil, když jsem já ještě nedostal občanství jo.

Takže žena momentálně teď jako doma, v domácnosti. Když jsem končil v družstva, takže zůstala doma. A v roce '93 přiletěla za námi dcera, která bydlela dříve doma u babičky, takže '95 dostala sem. Protože doma, no ono už ji bylo tenkrát čtrnáct, dnes je ji pětadvacet, v úterý ji bude dvacetpět. Právě že od začátku tady byl problém, protože doma už chodila do osmičky, právě že kvůli češtině ji posunuli o čtyři třídy. Chodila do čtvrté třídy, ale právě že snažila, když měla prázdniny učila česky taky. Takže pak místo pětky šla do šestky. Pak mezitím jsme se stěhovali z Jičína sem (*Nový Bydžov*). No a já jsem zas požádal přes sedmičku do osmičky, no jenže tenkrát základky musí zase ještě do devítky, takže nekončila v osmičky. No takže ona musí zas ještě dál, protože tenkrát jsem říkal, buď do gymnázia nebo na ped'ák střední. No jenže musí do devítky, takže ještě rok musí a pak se hlásila, dělala přijímačky do Paky (*Nová Paka – střední pedagogická*). Právě že přímo nedostala, protože body jako počet body víc než ostatní, ale mezitím dostala nulu z pohádky. Vypravovala pohádku a tím pádem, tenkrát neuměla ještě moc česky nebo umí, ale dokonalý to ještě není. A pak jsem odvolal, no takže pak dostala, protože já jsem

uvedl, že tam kvůli češtině, ale že myslím že jako do budoucna zvládne všechno. Měla počet bodů víc než ostatní, takže ji vzali. Pak když končila střední ped'ák, no ona myslela pro jistotu nehlásila na vejšku hned, jo říká pokud hlásit, že myslela ještě brzo nebo že by to ještě nezvládla, tak čeká rok a hlásit na němčinu do Hradce do jazykové akademie no a poté teprve hlásila na ped'ák do Liberce, Prahy a do Hradce. No myslím, že dostala skoro všude, ale konečně vybrala tady Hradec, protože je nejbliž. Už skončil prvák a letos je v druhák. Momentálně bydlí v Pardubicích a 29.10. bude mít svatbu.

7) Jak dlouho vám trvalo než jste se naučil česky?

Čeština podle mě patří k nejtěžším ze všech, protože doma když jsem byl na gympl, takže já jsem taky učil třeba čínštinu, ale já myslím, že čeština patří to nejtěžší. Jsme něco už doma, než jsme přiletěli sem, základní věci, třeba už jsme učili. No ale pak, když jsme přiletěli, takže jsme dostali do Štítu v okrese Šumperk, tam jsme měli tři měsíce. Do tři měsíce my jsme museli zvládnout, tenkrát jako dost krutý jo, protože každý den jsme museli jeden test a šedesát nověch slov musíš úplně nazpaměť. Tenkrát pro nás fakt krutý, protože pro Češi trojku jako průměr, ale pro nás, jestliže někdo dostane trojku, tak jede automaticky domů, protože neplní podmínky. Jo takže my se museli skutečně učit ve dne v noci, ale problém tenkrát, že třeba ve škole jsme nezvládli a takže jsme museli doma a večír a třeba že problém tenkrát, že vychovatelé nám zase nedovolili, v půl desáté jsme museli zhasnout a spát. Takže někdy jsme museli do klubovny nebo dokonce na záchodě (*směje se*), abysme druhý den ve škole mohli plnit úkoly. Protože pokud jsme nezvládli, takže druhý den máme dalších nových šedesát slov, takže

jsme vůbec nestihli. No tak právě že několik od nás musel odejít, že vlastně protože vůbec neplnil.

8) Mluvíte doma vietnamsky?

No jak kdy. Takže myslím že, protože žena moc neumí česky, takže taky musíme mluvit vietnamsky.

9) Dodržujete doma některé vietnamské zvyky?

Absolutně dodržujeme, stoprocentně i tady, protože teď tady je to pro mě můj stát jo, ale právě, že doma máme ještě rodiče jo, takže musíme dodržovat úplně zvyky taky. Třeba státní svátku například nebo zvyky jako Nový rok, takže všechno musíme dodržovat, protože u nás máme dva kalendáře jo, jeden mezinárodní jako tady a druhý jako svůj jako Slunovrat, takže Nový rok máme dva. Slavíme oba, jako Slunovrat i Nový rok.

10) Rodiče bydlí s vámi nebo ve Vietnamu?

Ve Vietnamu.

11) Stýkáte se? Můžete tam jezdit?

Takhle dříve můžeme jezdit normálně, ale teď když máme občanství, takže když poletím, musím požádat o vízum, protože když pojedu domů jako cizinec. Protože už jsem Čech jo, musím žádat normálně na konzulát.

12) Kolikrát jste byl za těch 24 let doma?

Za těch 24 let jsem byl doma 4x a 2x zaplatit stát, protože jednou, když je po vyučenej, takže po půl roce práce podle smlouvy mezi státem dostanu měsíc dovolenou a podruhé, když jsem tady stát prodloužit smlouvu, takže jsem dostal prémii podruhé, že jsem tady zůstal. A pak jsme jeli s rodinou 2x, takže celkem 4x.

13) Jste s rodinou ve styku? Píšete si dopisy nebo si voláte?

Dříve jsme napsali vždycky, ale teď buď zavoláme jednou za měsíc, protože teď je už trochu všechno snadnější, jednodušší, takže voláme.

14) Vaříte doma jídla vietnamská nebo česká?

Tady u nás jako většinou vaříme česky. Protože vietnamský vaříme jen, když přijedou hosti nebo máme čas. Protože když vietnamské jídlo je skutečně složitý, to musí být čas. Zatím to nepadá v úvahu.

15) Přátelíte se tedy spíše s Vietnamci nebo máte i české přátele?

Já myslím, že já tady mám téměř víc kamarádů Češi než Vietnamci. Jo protože já jsem skutečně pracoval v družstvu patnáct let a díky tomu jsem měl kolektiv český, já jsem taky řidič z povolání, já jezdil po celý republice s ovocem, takže já jsem měl hodně kamarády. Dokonce některé dnes i poslanci. (*usmívá se*) Jeden dělá dokonce momentálně na ministerstvu zemědělství.

16) Chodíte do kina nebo divadla?

No když jsem byl v učňáku nebo ve družstvu, takže chodíme hodně, do divadla občas a do kina jsme byli dříve jednou týdně, protože tenkrát jsme měli přímo v zámku v Bělohradě, tam promítala škola. A jednou za dva týdny jsem jezdili do bazénu do Jičína.

17) Jak jste spokojeni se systémem českého školství?

Já myslím že, takhle musím říct pravdu jako dříve bych řekl, že to je líp než teďka.

18) V čem myslíte, že to bylo lepší dřív?

To nevím přesně, ale myslím, že teďka je problém, buď ekonomický jako životní úroveň je to hůř, jako podle mě jo, podle mě hůř. A za druhé je to chování dětí, je dneska hůř než dřív. Podle mě takhle, oni mladí nevěděli přesně jak demokracie. Oni používají demokracii, ale podle mě zneužívají slova.

19) Honza chodí na kterou z bydžovských základních škol?

Na Karlovku. No jako osobně bych tady byl spokojen jo, protože tady jako všeobecní chování. Jednak jako si nestěžuju, to vůbec.

20) Chtěli byste, aby se během výuky přihlíželo k etnické odlišnosti vašeho syna, nebo naopak chcete jeho úplnou asimilaci?

Já myslím, že když jsme tady, takže podle mě lepší úplně stejně jako ostatní. Jestliže mimo, tak musí jako sám. Jinak bych jako nedělal rozdíl.

21) Kdo z vás se se synem učí?

No jako on hlavně sám, a když problém, takže já nebo sestra.

22) V čem se odlišuje systém vietnamského školství od českého?

Ve Vietnamu to je trochu jinak, drobek. Mateřská škola úplně stejně, ale základní škola už teďka trochu jinak, přesně teď nevím jak, ale jinak. Když jsem chodil já, tenkrát kdysi, takže my máme základky 7 let na sever, jih to trochu jinak, protože jsme byli ve válce ještě tenkrát, že jo. Sedm let na základní škola, pak tři roky na gymnázium, dříve gymnázium povinné. Protože pokud někdo dokončí jenom základní, on nedostane nikam ani na učňák. Musí absolvovat gymnázium, protože končí gymnázium a teprve po maturitě má právo hlásit na vejšku nebo na střední. Pokud někdo cítí, že na to nemá schopnosti nebo nedostal na vejšku, jde přímo na střední. Na vejšku se dříve dostalo těžko, jeden z třiceti. Tam je vejška jen pětiletý nebo šestiletý, vůbec neexistuje tři roky, tři roky počítají jako střední ne jako vejšku, tam to nepočítají jako bakalář, žádný titul jako Bc., to neexistuje.

23) Honzo už víš kam bys chtěl jít na školu?

Nevím.

Otec: Ještě je brzo, zatím já bych chtěl aby příští rok na gymnázium šestiletý, původně bych chtěl na osmiletý, ale v Bydžově není osmiletý gymnázia. Musí nejdřív dostat na gymnázium, pak až může dál, že jo.

24) Jaký je tvůj oblíbený předmět?

Matematika a fyzika.

25) Co se ti ve škole líbí a co naopak nelíbí?

Ve škole se mi líbí hlavně kamarádi a nelíbí se mi učení.

26) Z dotazníků, které jsem dávala v Bydžově učitelkám a učitelům vyplývá, že Vietnamci jsou velmi pečliví a snaživý.

Myslíte si, že je to pravda?

Musím vám říct, že skutečně je víc, ale učí hůř taky. Dříve skutečně jako vynikali, studovali vejšku taky, patřili mezi špičku taky. Teď je to jako čím dál hůř, taky hůř chovají i učeji. Taky lidi se chovají hůř k cizincům jako k Vietnamcům.

27) Myslíte, že se k vám lidi chovají jinak než v době vašeho příchodu?

Jo horší, víte co, protože první věc, že jich je tady moc. Mezi nima, třeba ve škole taky už máte, baví se jenom vietnamsky, protože pak už se nesnaží jo. Třeba jeden trošku hůř a druhý mu už pomáhá jo, tak sám sebe už nepřekoná. Ale dříve třeba málo, musí snažit. Takže myslím, že něco dobrý, něco horší. Já si myslím, že oni zneužívají šanci jo a už jsou lajdáci.

28) Honza je ale ve třídě jediný Vietnamec, že?

Honza je sám, skutečně kvůli tomu, že já jsem schválně, že oni hlásej děti na Klicperku, tam ostatní, takže já jsem hlásil sem. Takže když oni na Slunce (*Mateřská škola v Novém Bydžově*), tak já hlásil na

druhou. Já to dělal schválně, aby to jako nemluvil mezi nima vietnamsky a snažil se sám. Takže skutečně, já jsem tohleto počítal už od začátku.

29) Honzo, jak tobě se líbí ve škole?

Jo, líbí.

30) Co tě nejvíc baví za předmět?

Matika.

Tatínek: Ale já musím říct, že většinou Vietnamci jako dobrá matematika je tradiční. To už je několik let, od začátku i na vejšku, vždycky líp než ostatní. Fyzika, biologie už hůř. U nás dříve ve Vietnamu, oni nesmí používat ani kalkulačky, vůbec nic. Pro ně je už vše teď jednodušší. Dokonce třeba i logaritmy a takhle to musí udělat sám. Potom až mají tabulky. To nevím jak tam teď je, ale dříve ne.

31) Co se ti ve škole líbí nejvíc.

Přestávky.

32) Co se ti naopak ve škole nelíbí?

Učení a že někteří spolužáci jsou sprostí.

33) Nadávají ti sprostě?

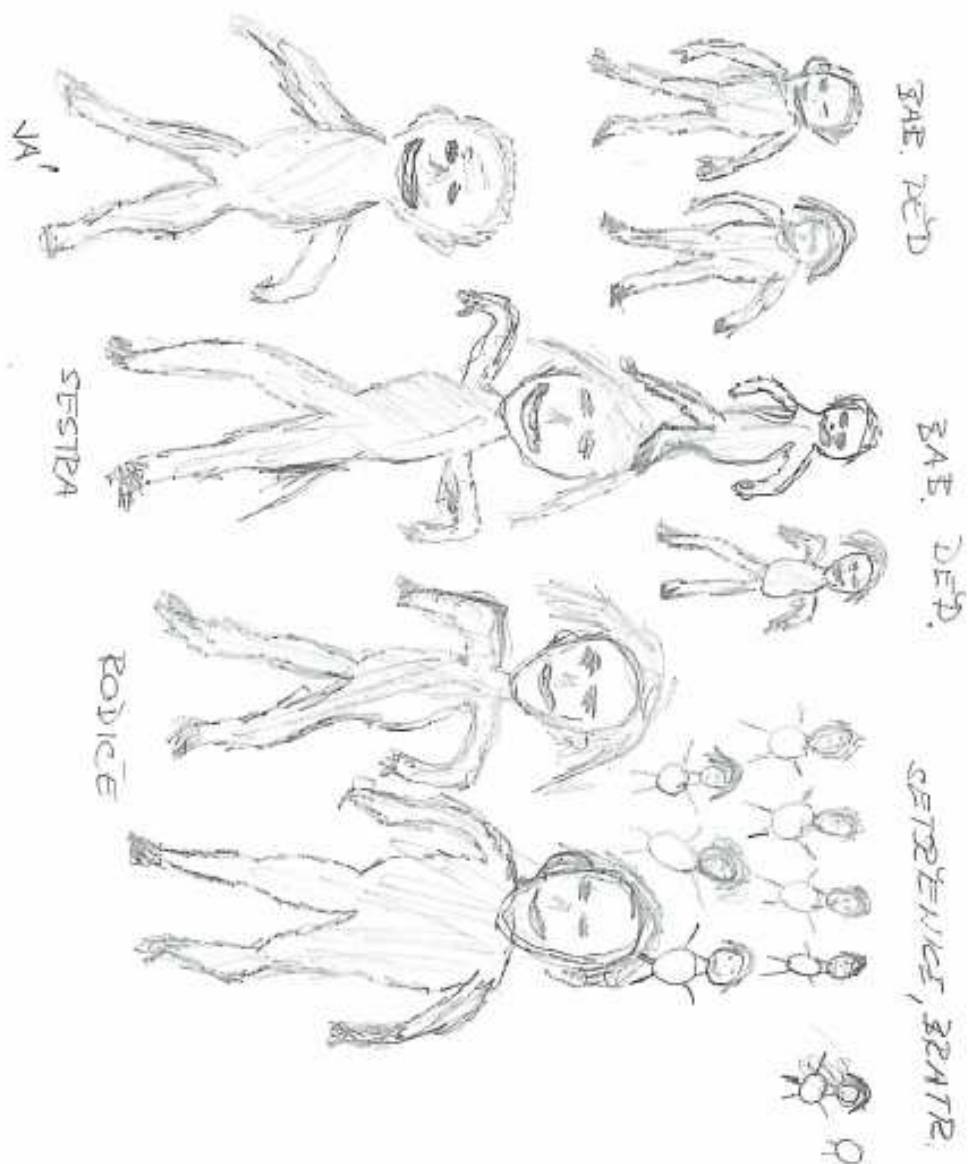
Jako každému, tak normálně.

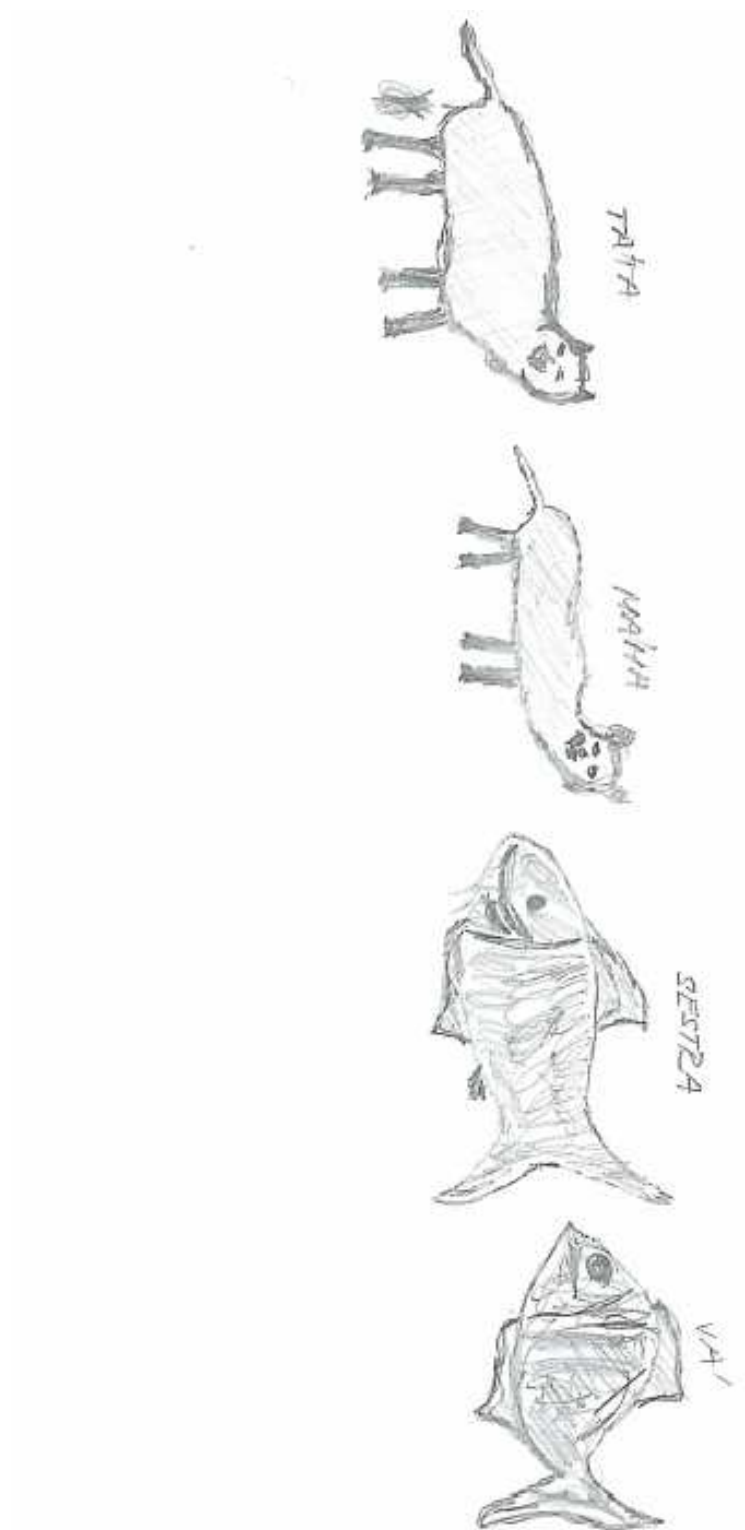
34) Myslíš si, že někomu vadí, že jsi Vietnamec?

Nevím, nikdo mi nic takového neřekl, asi ne.

35) A co učitelé? Jak k tobě přistupují? Cítíš nějaké rozdíly?

Ne, žádný rozdíly nedělaj.

1) Zde jsou započaté nedokončené věty. Tvým úkolem je, abys je bez dlouhého přemýšlení dokončil.

Co se týká učení... *nedělám to, protože jsem na dytěl*
 Protože ve škole... *rozdělá učitel*
 Myslím, že některá naše učitelka... *je dobrá*
 Když mě ve škole... *si do napaluje, tak si vidíme vidíme*
 Myslím, že mě ve škole... *berou a kumara*
 Někteří spolužáci mě... *si viděl*
 Mám pocit, že někteří spolužáci... *jsou správní*

2) Doplň správně pravopisné jevy, aby věty dávaly smysl.

Každý medvěď má rád med.
 Na obrázku byl malý Miša.
 Vylezl na starou duhu.
 Měl strach, aby mu včelky nevyprášily kožich.
 Námahou sotva popadal de.
 Nastražil slech.
 Neboj, to nebzuč včelky, ale malá muška.
 To byla zkouška odvahy.